

FINLANDSSVENSKA GYMNASTIKLÄRARES UPPFATTNING OM SIN UTBILDNING
OCH ARBETSTILLFREDSSTÄLLELSE

Peter Sundstedt

Idrottspedagogisk avhandling

Våren 2003

Institutionen för idrottspedagogik

Jyväskylä universitet

FINLANDSSVENSKA GYMNASIKLÄRARES UPPFATTNING OM SIN UTBILDNING OCH ARBETSTILLFREDSSTÄLLELSE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
2. GYMNASIKLÄRARUTBILDNINGEN I FINLAND	6
2.1 Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten	6
2.2 Institutionen för idrottspedagogik	6
2.3 Målen för studierna i idrottspedagogik	7
2.4 Förnyandet av magisterexamen i idrottspedagogik	8
2.5 Svenskspråkiga studeranden vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten	9
3. GYMNASIKLÄRARES UPPFATTNING OM SIN UTBILDNING	10
3.1 Meningsfullhet	10
3.2 Studiernas meningsfullhet, studietillfredsställelse	10
3.3 Tidigare undersökningar om studietillfredsställelse	11
4. LÄRARES ARBETSBILD	14
5. ARBETSTILLFREDSSTÄLLELSE	15
5.1 Teorier om arbetstillfredsställelse	17
5.1.1 Maslows behovsteori	17
5.1.2 Alderfers ERG-teori	19
5.1.3 Herzbergs motivation-hygienteori	20
5.2 Sammanfattning av teorierna	21
5.3 Tidigare undersökningar om gymnastiklärares arbetstillfredsställelse	23
6. UNDERSÖKNINGS SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING	25
7. UNDERSÖKNINGSMETODIK	26
7.1 Kvalitativ forskning och temaintervju	26
7.2 De intervjuade	27

7.3 Insamling av data – intervjuerna	27
7.4 Analys och tolkning av data	28
7.5 Undersökningens tillförlitlighet	29
8. RESULTAT	33
8.1 Uppfattning om utbildningen	33
8.1.1 Stämningen, studiemiljön	33
8.1.2. Som svenskspråkig studerande vid Jyväskylä universitet	34
8.1.3. Uppfattning om utbildningen	37
8.2. Utbildningen kontra arbetsbilden	41
8.3 Arbetsstillfredsställelse	45
8.3.1 Positiva faktorer	45
8.3.2 Negativa faktorer	48
8.3.3 Uppskattning	51
8.3.4. De egna förväntningarna kontra den nuvarande arbetsbilden	52
8.3.5 Annat, utvecklingsidéer	53
9. DISKUSSION	55
KÄLLFÖRTECKNING	61
BILAGA	

ABSTRAKT

Sundstedt, Peter 2003. Finlandssvenska gymnastiklärares uppfattning om sin utbildning och arbetstillfredsställelse. Jyväskylä universitet. Pro gradu – arbete i idrottspedagogik, 65 sidor.

Syftet med denna undersökning har varit att kartlägga hur svenskspråkiga gymnastiklärare upplever sin utbildning vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten. Det andra målet har varit att ta reda på hur tillfredsställda gymnastiklärarna är med sitt yrke. Som forskningsmetod har använts kvalitativ forskningsintervju, temaintervju. I kvalitativ forskning strävar man efter en dialog mellan teori och insamlad forskningsdata, där åsikter och teman som framspringer ur datan framförs och rapporteras integrerade med den teoretiska informationen.

Temaintervju är en halvstrukturerad forskningsintervju där forskaren utarbetat en stomme av tematiska frågor. Istället för att ha färdigformulerade frågor som styr intervjun, är det de olika temaområdena som styr. Den insamlade datan har behandlats med direktiv angående kvalitativ forskning. Analysering och tolkning har skett under hela forskningsprocessen med början från själva intervjutillfället. Intervjustommens temaområden och lärarnas svar har stått som grund för tolkningar som baserar sig på likheter, men också på olikheter, för att på det här sättet få analysen noggrannare och mera bunden till teoridelen.

Målgrupp för undersökningen var finlandssvenska gymnastiklärare som utexaminerats mellan åren 1997-2002. Dessa lärare har haft möjlighet att avlägga magisterexamen enligt den nya stadgan som trädde i kraft 1994. Det sammanlagda antalet intervjuade var åtta lärare, varav fyra damer och fyra herrar. Tre av de intervjuade var hemma från Österbotten, fem från Nyland,

På basis av intervjuerna kan man konstatera att finlandssvenska gymnastiklärare är nöjda eller mycket nöjda med sitt nuvarande yrke. De viktigaste faktorerna som bidrar i upplevelse av arbetstillfredsställelse är den nära sociala kontakten till eleverna under gymnastiklektionerna och friheten i arbetet. Som negativa faktorer framhöll man jobbets arbetsdryghet, dåliga yttre omständigheter som t.ex. stora undervisningsgrupper, brisfällig utrustning samt den dåliga lönen.

Även utbildningen ansågs som bra eller mycket bra. Trots att mer eller mindre kritik riktades mot vissa specifika delar i utbildningen upplevde alla lärare utbildningen som god. Den varma och öppna stämningen på "Liikunta" tycks vara den viktigaste faktorn i upplevelsen av studietillfredsställelse. Studierna upplevdes som allmänbildande och omfattande. Detta ansågs ge en god grund att stå på med tanke på de krav som yrket ställer. En tidigare integrering med det "riktiga livet" önskades i form av kontakt med elever i ett tidigare skede, mera självständigt arbete, undervisningsövningar och pedagogisk vägledning.

Undersökningen har gett en djupgående och omfattande bild av finlandssvenska gymnastiklärares åsikter om sin utbildning och arbetstillfredsställelse.

Nyckelord: arbetstillfredsställelse, studietillfredsställelse, gymnastiklärare, temaintervju

1. INLEDNING

Yrket som gymnastiklärare är i allra högsta grad ett människorelationsarbete. Arbetet sker i social samverkan mellan elever, kolleger och föräldrar. Undervisningen är starkt bunden till lärarens personlighet. I många andra yrken är det lättare att skilja åt den egna personligheten och arbetet, men i läraryrket är de starkt sammansvetsade. Utbildningen strävar efter att ge grundförutsättningar för att kunna verka ändamålsenligt i det kommande yrket. Utveckling av de egna färdigheterna, analysering och fortbildning är termer som är nära anknutna till den föränderliga arbetsbeskrivningen och de krav yrket ställer.

Samhället har genomgått stora förändringar under de senaste årtiondena. Nya inlärningsteorier, undervisningsmetoder, det nya informationssamhället med dess snabba teknologiska utveckling, ställer nya utmaningar för gymnastikundervisningen. Genomgripande skolreformer har företagits, lärarens samhälleliga roll har förändrats och lärarrollen överlag förnyats. Allt detta ställer nya krav också på utbildningen och de borde beaktas när man utvecklar utbildningen. Information som insamlas av studeranden och av gymnastiklärare ute i arbetslivet är ett sätt att utveckla utbildningen.

Målet med denna undersökning är att kartlägga finlandssvenska gymnastiklärares tankar och åsikter om sin utbildning och arbetstillfredsställelse. Omfattande undersökningar om gymnastiklärares studie- och arbetstillfredsställelse är överraskande fåtaliga om man beaktar hur viktigt det är med tanke på utveckling av utbildningen. Undersökningar med specifikt svenskspråkiga gymnastiklärare finns inte. Detta väckte mitt intresse för ämnet eftersom svenskspråkiga har en del "obligatoriska" förändringar framför sig när de börjar sina studier på Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten, bland dem främst byte av studiespråk.

De undersökningar som företagits har nästan genomgående gjorts med kvalitativ undersökningsmetoder. I denna undersökning har forskningsmetoden varit kvantitativ, närmare sagt en semistrukturerad forskningsintervju - temaintervju. Temaintervjumetoden lämpar sig väl för situationer där man undersöker fenomen som är känsliga, fenomen man inte är helt medveten om eller fenomen man har anledning att tro fallit i glömska. En semistrukturerad temaintervju möjliggör för den intervjuade att specificera och utvidga sina svar. På det här sättet kan man få en djupare och mer genomgripande bild av fenomenen man undersöker.

2. GYMNASTIKLÄRARUTBILDNINGEN I FINLAND

2.1 Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten

Utbildningen av gymnastiklärare i Finland sker vid Jyväskylä universitet. Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten är den enda fakulteten i Finland som utbildar gymnastiklärare. Fakultetens huvudsakliga mål är att utbilda specialister med högt kunnande för branscher inom idrott och hälsa i samhället. Dessutom strävar fakulteten efter att producera, samla, undersöka och ge väsentlig information som behövs vid planering och utveckling av viktiga delområden inom idrotts- och hälsokultur. (www.jyu.fi/liikunta/tesitt.htm#)

Vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten ger man utbildning inom två områden: idrottsvetenskapliga och hälsovetenskapliga utbildningen. Som huvudämne vid idrottsvetenskapliga fakulteten kan man välja idrottspedagogik, idrottssociologi, idrottsplanering och -administration, biomekanik, idrottsfysiologi, tränar- och testarutbildning. Varje institution handhar sin egen utbildning: institutionen för idrottspedagogik handhar lärarutbildningen, institutionen för samhällsvetenskaper i idrott handhar utbildningen i idrottsociologi och idrottsadministration och institutionen för idrottsbiologi handhar på motsvarande sätt utbildningen i biomekanik, idrottsfysiologi samt tränarutbildningen. (www.jyu.fi/liikunta/opetus.htm)

Eftersom Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten är den enda i sin bransch i Finland har den huvudansvaret inom forskningen och utbildningen. Inom den hälsovetenskapliga forskningen har hälsovetenskapliga fakulteten också en betydande roll. Forskning drivs av fakultetens fyra institutioner: institutionen för idrottspedagogik, institutionen för idrottsbiologi, institutionen för samhällsvetenskaper i idrott och institutionen för hälsovetenskap. (www.jyu.fi/liikunta/tutk.html)

2.2 Institutionen för idrottspedagogik

Institutionens primära mål är att utbilda ämneslärare i gymnastik. Idrottsvetenskaplig utbildning i Jyväskylä började år 1963 just med lärarutbildningen. Utbildningen av lärare flyttades detta år från Helsingfors universitet där utbildningen av gymnastiklärare hade börjat

i Finland år 1882. Till institutionens väsentliga uppgifter hör forskning och utbildning inom idrottspedagogik och -psykologi. I Jyväskylä har man strävat mot att kontinuerligt utveckla utbildningen ända sedan fakulteten grundades 1963, för att institutionen ska kunna ge ett gott teoretiskt och praktiskt kunnande för undervisnings- och skolningsuppgifter inom idrott. En föränderlig undervisningsmiljö och idrottskultur har ställt krav på utveckling av utbildningen. Under den senaste tiden har institutionen lagt vikt vid att sammankoppla teori och praktik för att erbjuda bättre tjänster att tackla dessa förändringar. (www.jyu.fi/liikunta/liikkasv/laitoses.htm)

I den idrottsvetenskapliga utbildningen kan man avlägga en lägre och en högre högskoleexamen, dessa är kandidatexamen respektive magisterexamen i idrottsvetenskap. I samband med magisterexamen rekommenderas studier i ett biämne, som undervisas i grundskolan eller gymnasiet. I magisterexamen i idrottspedagogik strävar man mot att ge färdigheter för att kunna undervisa i gymnastik och hälsolära i grundskolan, gymnasiet och övriga läroanstalter på andra stadiet. Examen borde också ge färdigheter att verka i andra undervisningsuppgifter inom idrott. Magisterexamen ger också färdigheter i fortsatta studier inom idrottspedagogik. Studenter som studerar idrottspedagogik som huvudämne har goda förutsättningar att få lärarjobb. (www.jyu.fi/liikunta/liikkasv/opinnot.htm)

2.3 Målen för studierna i idrottspedagogik

För att undersöka gymnastiklärares uppfattningar om utbildningen är det ändamålsenligt att redovisa studierna som hör till utbildningsprogrammet och dess mål. För magisterexamen krävs studier i språk och kommunikation samt gemensamma studier inom de idrottsvetenskapliga utbildningsprogrammen. Det här gäller också kandidatexamen. Dessutom krävs grund-, ämnes- och fördjupade studier i huvudämnet och en progradu-avhandling. Därtill kommer grundstudier i ett biämne och ämnesstudier i ett annat biämne. De pedagogiska studierna (auskultering) bildar ett biämne i studierna.

I grundstudierna är målen att introducera studenten i ämnena idrottspedagogik och -didaktik, de olika idrottsgrenarnas grunder och naturligtvis läraryrket. I ämnesstudierna fördjupar studenten sina kunskaper i idrottspedagogikens och -didaktikens olika delområden, lär sig tillämpa idrottsdidaktik i praktiken och bekantar sig med grunderna i vetenskaplig forskning

inom idrottspedagogik. I de fördjupade studierna koncentrerar man sig på idrottspedagogikens teori och specialiserar sig inom idrottspedagogik eller idrottsdidaktik och fördjupar sitt kunnande i individuellt forskningsarbete.

Målen för de pedagogiska studierna är att ge studenten kunskaper och färdigheter att förstå handlingssätt inom fostran, undervisning och utbildning. Enligt institutionen för lärarutbildningens studiehandbok (1998, 1-2.) hör följande färdigheter till en lärares yrkeskompetens:

- 1) Kännedom av de allmänna generella dragen i uppväxt och utveckling
- 2) Kännedom om inlärningsteorier, olika undervisningsmetoder och en allmän kännedom om inlärningssituationens grundkaraktär
- 3) Kännedom om principer som hör till en fungerande arbetsmiljö
- 4) En grundlig kännedom om ämnet man undervisar
- 5) Förmåga att tolka samhällseliga fenomen
- 6) Kännedom om normer som styr utbildningen
- 7) Färdigheter som karakteriserar en forskande lärare (Tutkiva opettaja) och medveten lust att utveckla sin yrkeskompetens

2.4 Förnyandet av magisterexamen i idrottspedagogik

För den idrotts- och hälsovetenskapliga magisterexamen gavs en ny stadga/förordning år 1994. Den ersatte den tidigare stadgan/förordningen som trädde i kraft år 1978. I samband med förnyandet år 1978 borttogs kravet på ett biämne i magisterexamen i idrottspedagogik. År 1994 återgick man till den gamla modellen där man i magisterexamen kräver förutom gemensamma språk-, kommunikations-, grund-, ämnes och fördjupade studier (innehåller pro gradu-avhandling) också ämnesstudier (35 sv) i ett biämne och grundstudier (15 sv) i ett annat biämne. (Idrotts- och hälsovetenskapliga fakultetens studiehandbok 1998, 10-11, 268-272.) I min pro gradu-avhandling kommer de som blir intervjuade att väljas bland utexaminerade från år 1993 och framåt, eftersom dessa lärare har haft möjligheten att dra nytta av de ändringar som gjorts i samband med förnyandet av magisterexamen.

2.5 Svenskspråkiga studeranden vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten

Finlandssvenska studeranden kan söka in vid alla utbildningsprogram vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten. Inom lärarlinjen har svenskspråkiga till skillnad från andra linjer en egen kvot, tre nya manliga och tre nya kvinnliga studenter per år. Antalet intagna varierar från år till år på basis av behovet av nya gymnastiklärare och hur många studeranden som fyller kraven för att bli intagna. De svenskspråkiga studenter som blivit intagna behandlas som svenskspråkiga hela studietiden och auskulterar i Vasa. Auskultering anordnas vid Pedagogiska fakulteten ungefär vartannat år eller när det finns tillräckligt med auskultterande studenter. (Idrotts- och hälsovetenskapliga fakultetens studiehandbok 1998, 15.)

Alla svenskspråkiga studenter på lärarlinjen vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten har rätt att skriva tenterna på sitt eget modersmål, detta gäller också vid andra studier som t.ex. undervisningsövningar och dylikt. Alla studier får också göras på finska utom pro gradu-avhandlingen och maturiteten. De svenskspråkiga studenterna har möjlighet till svenskspråkig handledare vid fakulteten.

3. GYMNASIKLÄRARENS UPPFATTNING OM SIN UTBILDNING

3.1 Meningsfullhet

Svensk ordbok (1986, 751.) definierar meningsfullhet som något som har en djupare innebörd eller något som fyller ett rimligt syfte. Meningsfullhet som begrepp och att man upplever något som meningsfullt är ett mångfacetterat fenomen som grundar sig på individens erfarenheter och kännedom om omvärlden. Aittola (1986, 3-4.) kombinerar denna term med alla saker som anses vara värdefulla i det vardagliga livet, som t.ex. erfarenheter som individen haft tidigare, individens sätt att skaffa sig en bild av verkligheten och olika saker som man känner intresse för.

3.2 Studiernas meningsfullhet, studietillfredsställelse

Enligt Aittola (1986, 1-2.) är det många faktorer som samverkar när man upplever något som meningsfullt. Det man studerar bör tjäna studentens studieintressen - de bör vara till nytta i det verkliga livet. Att anse något som meningsfullt beror på hurdana erfarenheter studenten har av livet, studielivet och vardagen.

Studenten upplever att studierna är meningsfulla när han känner att det han studerar och lär sig har betydelse och sammanfaller med hans egna mål och behov. När studieförhållandena och studiesituation anses vara meningsfulla försöker studenten studera och lära sig självständigt, samtidigt som han tar ansvar för sina studier. (Olkinuora 1983, 6-7.)

Studietillfredsställelse bygger på det som man möter i studierna, gärningar och funktioner som anses meningsfulla och ändamålsenliga. Processer som hör till studierna borde man kunna behärska i så hög grad att individen har möjlighet att nå sina målsättningar. Studietillfredsställelse består av följande saker: För det första av studentens egna erfarenheter, för det andra att det man studerar är meningsfullt och sammanfaller med de egna målsättningarna och för det tredje att sättet man avlägger studierna likaså är meningsfulla och sammanfaller med de egna målsättningarna. (Aittola & Aittola 1985, 69-70; Olkinuora 1983, 18.)

Olkinuora indelar begreppet meningsfullhet i ett kognitivt och ett affektivt delområde. I praktiken är det svårt att skilja åt dessa begrepp när man anser att något är meningsfullt, men begreppsmässigt kan man analysera dem separat. På studietillfredsställelse inverkar den kognitiva meningsfullheten och de affektiva upplevelserna att något är intressant. (Olkinuora 1983, 20-21.)

Enligt Olkinuora (1983) inverkar ålder och utvecklingsstadium på vad man upplever som meningsfullt. En ung student är inte kanske medveten om de mål som hör till det kommande yrket, alltså kognitiva aspekter som hör till att uppleva något som meningsfullt. Studenten upplever mera de affektiva sidorna i studierna, något är roligt och meningsfullt. Vuxna studenter har däremot klara mål i studierna och därför är det de kognitiva sidorna som gör studierna meningsfulla, som t.ex. att studierna sammanfaller med de yrkesrelaterade målen och att man kan utveckla sig själv. (Olkinuora 1983, 21.)

Också Engeström menar att studenten anser sådana helheter i studierna som meningsfulla som han kan tillämpa i "det verkliga livet", alltså i sitt kommande yrke. Sådana studier som anses vara avlägsna och irrelevanta upplevs som onödiga. (Engeström 1981, 9-11.)

3.3 Tidigare undersökningar om studietillfredsställelse

År 1971 gjorde Juppi och Juppi en förfrågan bland gymnastiklärare hur de upplevde att utbildningen sammanföll med de krav yrket ställde. Enligt undersökningen var 88 % nöjda med den utbildning de fått vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten i Jyväskylä. Den motsvarande siffran i Helsingfors var 59 %. Som förslag till förbättringar i utbildningen fanns följande: 1) Man ansåg att utbildningen innehöll för lite undervisningsmetodik. 2) Möjligheterna att specialisera sig var få. 3) Undervisningen upplevdes som konservativ och schematisk, och inlärningsutrymmena ansågs bristfälliga.

I Kilpeläinens och Laines pro gradu-avhandling (1979) undersökte man Idrotts- och hälsovetenskapliga fakultetens studenter och deras tidsbruk samt uppfattning om utbildningen. Undersökningen gjordes som en förfrågan hos 217 personer. Kritiken som framkom i denna undersökning riktades mot fakultetens för teoretiska undervisning och att man koncentrerade sig för lite på att utveckla sina egna idrottsliga färdigheter och

undervisningsfärdigheter. Enligt Kilpeläinen och Laine upplevde studenterna dock utbildningen som ganska god och som ändamålsenlig med tanke på kraven i yrket.

Rantakari och Tiainen (1983) har också undersökt hur idrottsstuderanden uppfattar sin utbildning i de olika utbildningsprogrammen i idrottsvetenskaperna. Studenterna ansåg att studierna var klara och logiska. I undersökningen framgick att studenterna inte var nöjda med hur målen för studiekurserna uppfylldes. Studenterna blev mer och mer nöjda och upplevde studierna allt mer meningsfulla ju längre studierna pågick från grundstudier till ämnes- och fördjupade studier.

Den färskaste avhandlingen om studietillfredsställelse är från år 1991. I sitt pro gradu-arbete undersökte Metsämäki och Välikangas gymnastiklärares arbets- och studietillfredsställelse bland lärare som påbörjat sina studier 1978-79 och verkat inom arbetslivet några år. Undersökningen gjordes som en förfrågan till 51 gymnastiklärare. Enligt resultaten i undersökningen ansåg gymnastiklärarna att studierna som hör till avhandlingen och de teoretiska studierna inte var till någon större nytta i arbetslivet. Nöjd var man med den mångsidiga utbildningen och färdigheter man fått till följd av det. Färdigheterna man lärt sig ansågs vara tillräckliga, både de egna idrottsliga färdigheterna och färdigheterna för att kunna genomföra en ändamålsenlig undervisning. Det man önskade mera var studier som relaterar till växelverkan mellan människor, kommunikationsstudier. Man upplevde att sådana studier bättre skulle motsvara kraven som ställs i skolarbetet.

Den färskaste enkäten är gjord av Nupponen, Herva, Koponen och Laakso (2000). I den undersökningen skickade man en förfrågan till gymnastiklärare som blivit utexaminerade från Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten åren 1993-1994 och 1995-1996. Enkäten besvarades av 174 lärare, 84 herrar och 88 damer. Valet av just denna grupp berodde på att förnyandet av magisterexamen skedde just under denna period och de utexaminerade under denna period hade redan möjligheten av att utnyttja förnyelserna. I undersökningen undersökte man arbets- och studietillfredsställelse bland gymnastiklärare och hur de placerat sig i arbetslivet. Enligt resultaten placerar sig de utexaminerade bra i det yrke de utbildat sig, eftersom t.o.m. 9 av 10 herrar och 8 av 10 damer jobbade som gymnastiklärare. Tre av fyra hade tjänst. Arbetstillfredsställelsen var god bland lärarna, 88,7 procent var nöjda eller mycket nöjda med sin arbetssituation. Utbildningen upplevdes inte riktigt lika tillfredsställande som arbetet, 70,7 procent av lärarna var nöjda eller mycket nöjda med sin utbildning.

Färdigheterna för undervisning i gymnastik upplevdes som goda och tillräckliga, men man önskade mera utbildning i en mängd olika uppgifter som hör till läraryrket. Nupponen med flera ifrågasätter dock hur ändamålsenligt det är för fakulteten att ge utbildning i färdigheter att utföra rutinmässiga uppgifter som hör till yrket. Man medger emellertid att utbildningen borde effektivieras i andra pedagogiska och didaktiska uppgifter utöver lektionerna, som planering och genomförande av lägerskolor, klassföreståndarskap och andra projekt och utvecklingsuppgifter. (Nupponen, Herva, Koponen & Laakso, 2000, 13-16.)

4. LÄRARES ARBETSBILD

Till en lärares arbetsbild hör de fostrings- och undervisningsuppgifter som är beskrivna i Grunderna för grundskolans och gymnasiet läroplan (1994). I Grunderna för grundskolans läroplan (1994, 11) står det följande: "Grundskolan skall utvecklas till en läropliktsskola som erbjuder allmänbildning som varje barn och ung har rätt till. Dess uppgift är att främja allsidig personlighetsutveckling hos eleverna och att stödja dem så att de får de färdigheter de behöver för fortsatta studier och yrkesval. Ytterligare skall skolan genom att beakta elevernas individuella olikheter skapa förutsättningar för dem att på ett positivt sätt växa in i och verka i samhället".

I gymnasielagen nämns: "Gymnasiet bör ha som mål att fostra sina elever till harmoniska, sunda, ansvarskännande, självständiga och kreativa människor och samhällsmedlemmar med samarbetsförmåga och fredsvilja" (1994, 1).

Allt som tillhör att vara lärare är lite abstrakt, det är mera än bara det som är fastställt i skrift och stadgar. Till att vara lärare hör många olika saker, uppgifter som hör till arbetsbeskrivningen, lärarens ställning i arbetsgemenskapen och allmänt i samhället. Enligt grundskolelagen bör läraren sköta sitt arbete samvetsgrant. Arbetet bör planeras och utvecklas och arbetsmetoder bör varieras. En lärare bör planera, vägleda, observera och utvärdera elevernas arbete och vara vänlig mot dem. Man bör också stöda och uppmuntra eleven. (Arajärvi, 1993, 372-375.) Direktiv hur man skall gå till väga för att uppnå dessa mål ges i grunderna för läroplanen.

Till en lärares arbetsplikt hör undervisningsplikten och de uppgifter som hör till detta. Till undervisningsplikten hör de enskilda lektionerna, förberedelser för dem och arbete som tillkommer efter lektionerna. Till undervisningsplikten räknas också andra uppgifter som t.ex. handledning av klubbar och klassföreståndarskap. Till undervisningsplikten kan man indirekt inräkna också undervisningsskyldigheten, antalet veckotimmar som krävs för att en lärare skall erhålla full ersättning. Till lärarjobbet hör även många andra arbetsuppgifter, lärarmöten, olika projektarbeten, tillställning av olika fester m.m.

Till gymnastiklärarnas arbetsbeskrivning hör samma förordningar som nämns i grunderna för läroplanen för grundskolan och gymnasiet (1994). Gymnastikundervisning och undervisning

som sker i ett klassrum har dels gemensam och dels olika karaktär. Det gemensamma är längden på lektionerna och storleken på grupperna man undervisar. Gymnastikundervisningen skiljer sig ändå betydligt från undervisning som sker i ett klassrum. Under gymnastiklektionerna framhävs samverkan i grupp och par och eleverna är också ofta i fysisk kontakt med varandra. Läraren blir ofta tvungen att omorganisera undervisningssituationen eller ta i bruk andra undervisningsredskap. Gymnastikundervisningen sker också ofta utanför skolans område. Det här medför stora krav på god organiseringsförmåga. (Varstala 1996, 14-15.) Grunden i gymnastikundervisningen är dock att ordna och kontrollera olika fostrings- och undervisningssituationer.

Enligt Varstala krävs ett mångsidigt och brett kunnande för att kunna genomföra gymnastikundervisning ändamålsenligt. Under lektionerna behandlas många idrottsgrenar och undervisningen sker med mångsidiga undervisningsmetoder där eleven måste jobba ensam, i par eller i varierande gruppstorlekar. Under gymnastiklektionerna är prestationerna offentliga, alla ser ofta på, vilket medför att läraren måste lägga sina ord och ge feedback med eftertanke. Under t.ex. en simlektion är en elev betydligt mera utsatt för andra elevers blickar och kritik än under en vanlig lektion i ett klassrum. Att verka som gymnastiklärare kräver dessutom en god fysisk kondition. Att visa olika idrottsprestationer, hjälpa till vid utföranden och att flytta på olika redskap kräver redan det en viss fysisk konditionsnivå. (Varstala 1996, 15.)

5. ARBETSTILLFREDSSTÄLLELSE

Under de senaste årtiondena har samhället genomgått stora förändringar. Lärarnas samhälleliga roll har förändrats i samband med den samhälleliga utvecklingen. Genomgripande skolreformer har företagits på olika utbildningsnivåer vilket har resulterat i att målen för skolan kännbart förändrats. Lärarrollen har förnyats, frågan huruvida läraren skall vara fostrare eller kunskapsförmedlare har debatterats. Det ökade ansvar som ålagts skolan ökar säkert behovet av undersökningar kring lärarnas arbetstillfredsställelse (Bäck 1987, 2-3.) I massmedierna har man fått följa med diskussionen om problem som upplevs inom läraryrket. Frustration, utbrändhet, brådska, lärarbrist, bristfälliga resurser, dåliga löner är rubriker som dykt upp under de senaste åren. Ett mål för denna undersökning är att ta reda på hur gymnastiklärare upplever sitt yrke. Är situationen verkligen så dålig?

Hur en lärare trivs och fungerar i sitt arbete, beror enligt Arfewdson och Lundman (1980) på flera olika faktorer i yrkesituationen. Enligt dem är det totalsituationen på den aktuella skolan och en mängd detaljer som blir avgörande för hur en lärare upplever sin arbetssituation. Som exempel nämner de: "Det kan vara så att en lärare som är en bra lärare i en skola kan vara dålig lärare i en annan skola, under andra omständigheter - han kan trivas bra i den ena, men dåligt i den andra skolan". Det här är säkert också en orsak till att det finns en hel del olika definitioner på arbetstillfredsställelse. Till en del påminner de om varandra, men de skiljer sig från varandra genom att vissa delområden poängteras starkare beroende på den teoretiska bakgrunden. (Voutilainen 1982, 26).

Forskning rörande arbetstillfredsställelse har förekommit sedan början av 1900-talet. USA har varit en ledande nation i detta, men en fullständig teori som beaktar samtliga faktorer har dock inte ännu sett dagens ljus. Under 1970-talet hade intresset för arbetstillfredsställelse ökat eftersom man inom företagsvärlden upplevt ökad frånvaro och personalomsättning. (Bäck 1987, 5.)

Enligt Bäck (1987) kan man vid beaktande av människans totala arbetssituation urskilja tre väsentliga faktorer som påverkar hennes tillfredsställelse och motivation. Dessa faktorer utgörs av människans personlighet, arbetets innehåll och arbetsmiljön. Till människan personlighet hör intresset för yrket, attityder och fördomar mot sig själv, yrket och arbetsinsatsen och behovet av trygghet och samhörighet. Arbetets innehåll påverkar mycket

individens vilja att utföra ett gott arbete. Med arbetsmiljö avses arbetsplatsrelationer, roller, förväntningar, lönesystem, arbetsplatsklimat, arbetsupplevelser o.s.v. Enligt vissa forskare leder arbetstillfredsställelse till ökad motivation, enligt andra kan förhållandet vara rakt det motsatta d.v.s. hög arbetsmotivation resulterar i en ökad arbetstillfredsställelse. (Bäck 1987, 5-6.)

5.1 Teorier om arbetstillfredsställelse

Som jag tidigare nämnt förekommer det en stor mängd olika definitioner på arbetstillfredsställelse. De finländska empiriska undersökningarna rörande arbetstillfredsställelse har i de flesta fall utgått från de av Maslow och Herzberg framförda teorierna, där utgångspunkterna finns i de behov en människa har för att bli tillfredsställd. Enligt Bäck är det också just de här teorierna medräknat Alderfers teori som har mest relevans för lärares arbetstillfredsställelse (Bäck 1987, 25,28).

5.1.1 Maslows behovsteori

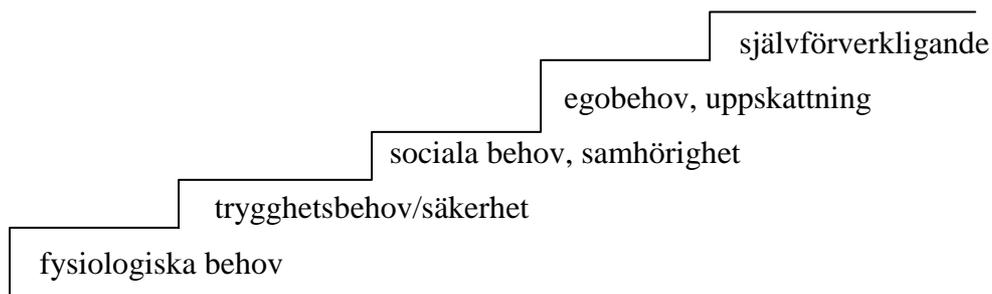
Abraham Maslows teori har fått en mycket stor spridning i forskning om arbetstillfredsställelse och har dominerat den. Många forskare har använt sig av den och arbetat utgående från den. Herzberg har haft Maslows behovsteori som grund när han utarbetat sin tvåfaktorsteori - motivation-hygienteori. Också de flesta böcker inom arbetspsykologin innehåller i någon form Maslows behovsteori (Bäck 1987, 12,16).

Maslow presenterade år 1954 sin teori som går ut på att behov har en hierarkisk rangordning, med lägre och högre nivå. I den här teorin är man antingen medveten eller omedveten om dessa behov. Enligt Maslow är man ofta omedveten om sina behov, men uttryckssätt och metoder för tillfredsställelse av behoven varierar. Man kan säga att det är behoven som skapar motiven till en människas beteende och själva beteendet är symptom på speciella behov. Maslow påstår att de behov han framför är grundläggande hos alla människor. Strävan att tillfredställa behoven visar sig på många olika sätt i en människas beteende. Maslow hävdar att det finns fem olika typer av fundamentala behov hos människan. De lägre behoven eftersträvas att först tillfredställas innan man an för an försöker tillfredställa följande, högre

behov. Ett lägre behov försvinner inte när man strävar efter att tillfredsställa nästa högre behov, det lägre behovet förlorar sin innebörd som motiverande och riktgivande faktor för människans handlande. Ett visst behov behöver dock inte vara tillfredsställt innan nästa behov uppstår. De fem behovstyperna är:

1. Fysiologiska behov, t.ex. törst, hunger, syre, vila, rörelse
2. Trygghet som till exempel överlevnad, skydd mot skada, sjukdom, olycka, död.
Detta behov gäller inte bara fysisk trötthet utan kan i arbetslivet betyda säkerhet i anställning, socialskydd och dylikt.
3. Socialt behov: kontakt och gemenskapsbehov, identifikation med en grupp, vänskap och kärlek
4. Personlighetsbehov/egobehov: behov av uppskattning, dels behov av självaktning, självtillit
5. Behov av självförverkligande, utnyttjande av den egna förmågan och önskan att utvecklas

Schematiskt kan man illustrera Maslows behovshierarkiska trappa enligt följande:

Maslows teori om arbetstillfredsställelse är allmänt använd i forskning fastän man inte anser den helt bevisad. I det nutida samhället är människans bastrygghet väl omhändertagen, vilket innebär att i arbetstillfredsställelse spelar de högre behoven i den behovshierarkiska trappan en viktigare roll. Kritik mot teorin har riktats främst mot den hierarkiska viktighetsordningen och vad som gör att en behovsgrupp är viktig för en människa och vad som gör att behoven tillfredsställs. (Bäck 1987, 14; Voutilainen1982, 11.)

Det finns fortfarande få forskningsresultat som helt stöder Maslows teori, men å andra sidan har man inte heller kunnat bevisa att den är falsk. Ett problem tycks vara att Maslows teori är svår att testa empiriskt. Att uppställa valida operationella motsvarigheter till de olika behovskategorierna är problematiskt. Maslow påpekar dock att man utgående från hans teori kan få fram värden för genomsnittligt beteende. (Bäck 1987, 15; Voutilainen 1982, 12.)

5.1.2 Alderfers ERG-teori

Alderfer har kritiserat Maslows rangordnande av de olika behoven. Delvis därför har Alderfer kategoriserat de olika behoven på nytt och framfört en trestegsskala; ERG-teorin. ERG står för Existence, Relatedness and Growth. Enligt Alderfer har människan tre grundläggande hierarkiska behov till skillnad från Maslows fem behov. Han menar också att mellan de tre behoven finns en cirkulär sammanhållning, ett dynamiskt förhållande. De tre kategorierna är: (Bäck 1987, 15; Voutilainen 1982, 22-23.)

1. Materiella och fysiologiska behov = Utkomstbehov (existence)
Denna kategori innehåller de materiella behov som har med livsvillkor och utkomst att göra ex. hunger, törst, lön, fysisk miljö.
2. Behov av närhet, kontakt, gemenskap samt vissa personlighetsbehov ex. behov av uppskattning = Gemenskaps - socialt behov (relatedness)
3. Behov av självförverkligande, självaktning och tillväxt (growth)
I arbetet är denna kategori nära förknippad med människans möjlighet att använda sina anlag och förutsättningar och på så sätt utvecklas.

Människan eftersträvar den tredje nivån, men kan periodvis ha mer aktuella behov på första eller andra nivån. Till skillnad från Maslows teori poängterar Alderfer att alla behov samtidigt alltid är aktuella och därför bör rangordningen ses som översiktlig. Människan strävar efter att först fylla utkomstbehoven och efter det fylla de andra. Om hon inte lyckas med det återkommer hon till den första nivån. När man sedan får en ny möjlighet att fylla något högre behov strävar man efter det. Operationaliseringen av begreppen i Alderfers teori har också

varit svårbemästrade och därför kan empiriska resultat utgående från denna teori inte anses vara helt tillförlitliga. (Bäck 1987, 15-16; Voutilainen 1982, 22-23.)

5.1.3 Herzbergs motivation - hygienteori

Den teori som kanske mest ingående kartlagt arbetstillfredsställelse som forskningsfält är sannolikt Frederick Herzbergs motivation - hygienteori, den så kallade tvåfaktorsteorin (Bäck 1987, 16). Teorin baserar sig på Herzbergs forskning där han intervjuade 200 arbetare inom olika yrkeskategorier. Varje intervjuad ombads fritt berätta om sådana händelser i arbetet i vilka personen ifråga hade fått känna sig speciellt kvalificerad eller speciellt missnöjd med utfört arbete. Dessutom efterlyste man orsaker till att de olika händelserna väckte sådana känslor. Herzberg fann att positiva känslor i regel var förenade med händelser som hade med väl utfört arbete att göra, medan negativa känslor hade samband med hur människan blev behandlad vid olika tillfällen. (Herzberg 1959, 30-36.)

Enligt Herzberg är arbetstillfredsställelse och arbetsotillfredsställelse två skilda begrepp vilka styrs av skilda faktorer. Den första typen av behov utgörs av *motiverande faktorer*. Det är främst faktorer som har anknytning till arbetets innehåll. Dessa faktorer är oftast grunden till arbetstillfredsställelse. De kan göra människan lycklig och tillfredsställd och har en allmänt positiv effekt på hennes arbetsinsats och attityder till en uppgift. Dessa känslor varar dessutom länge och är alltid närvarande i arbetet. Exempel på sådana faktorer är framgång i arbetet, uppskattning av arbetsinsats, erkänsla av andra, intresse för själva arbetet, ansvar, avancemangsmöjligheter och utvecklingsmöjligheter i arbetet. Gemensamt för dessa faktorer är de alla förknippas med arbetets kvalitet och innehåll. (Herzberg 1959, 60-70.)

Den andra typen av behov utgörs av *hygieniska faktorer*. Dessa faktorer ger upphov till känslor av arbetsotillfredsställelse och missnöje. De här faktorerna har en begränsande effekt på prestationsförmåga och attityder till arbetet och kan leda till missnöje. Dessa känslor varar inte särskilt länge och finns vanligen inom miljön snarare än inom själva uppgiften. Enligt Herzberg är sådana faktorer t.ex. företagets verksamhet och personalpolitik, lön, relationer till förmän och arbetskamrater, anställningstrygghet, arbetsplanering o.s.v. Gemensamt för dessa faktorer är att de har med de yttre arbetsförhållandena att göra.

Både motiverande och hygieniska faktorer är viktiga för en effektiv arbetsinsats men hygieniska faktorer har en begränsad förmåga att påverka beteendet medan motiverande faktorer framkallar längre och mer varaktiga effekter. Genom att förbättra de hygieniska faktorerna kan man få en bättre arbetsomgivning, men det behöver inte innebära att arbetstillfredsställelsen ökar. Närvaro av hygieniska faktorer är förutsättningen för effektivt arbete, men de är inte motiverande i sig själv. Motiverande faktorer innebär en känsla av att prestera något, ansvar och personlighetsutveckling. Detta sker om arbetet är tillräckligt utmanande, omfattande och självständigt. Om motiverande faktorer saknas behöver det inte betyda att en person blir olycklig, men om de finns utgör de en stark drivkraft. (Herzberg 1959, 75-82.)

Faktorens effekt kan variera från person till person. Denna variation beror på individen personlighet. De flesta upplever tillfredsställelse av arbetet i sig självt, ansvar och framgångar. Sådana personer blir motiverade av uppgiftens karaktär, krav och sådana människor kan bättre motstå sämre yttre förhållanden - hygienfaktorer. En del människor upplever de hygieniska faktorerna som de viktigaste. De är ofta missnöjda med de yttre faktorerna som lönen, arbetsförhållandena eller ställningen på arbetsplatsen. Sådana personer är ofta utåtriktade, t.o.m. radikala eller mycket konservativa. (Herzberg 1971, 88-91.) Kritik mot Herzbergs teori har riktats p.g.a. av att teorin inte tar i beaktande att människor har olika erfarenheter, utbildning, yrkesroll och ställning i arbetet. Personer med hög utbildning, begåvning och hög arbets kvalitet betonar motivationsfaktorerna mer. På lägre yrkesnivåer betonas uppskattning av hygienfaktorerna (Bäck 1987, 19-20).

5.2 Sammanfattning av teorierna

I forskning rörande arbetstillfredsställelse kan man hitta betydligt flera teorier om vilka faktorer som påverkar på både arbetsprestationen och tillfredsställelse. I min undersökning beaktar jag ovannämnda teorier (Maslow, Alderfer och Herzberg) som även Bäck (1987, 25) anser som relevanta för lärarnas arbetstillfredsställelse. Maslow framhåller behoven som de viktigaste faktorerna i personligheten. Arbetstillfredsställelse blir enligt denna teori närmast en funktion av konflikter mellan behov och prestationer. Maslow rangordnar fem basala behov och menar att ett optimalt tillstånd råder då människan kommit till toppen av

behovshierarkitrappan. Teorin har ifrågasatts eftersom flera behov samtidigt kan inverka på människans verksamhet och att få fram orsakerna till behoven är inte möjligt.

Alderfer modifierar Maslows teori genom att reducera antalet behov till tre. Maslows fem grundbehov är ändå inbyggda i Alderfers tre grundläggande hierarkiska behov. Alderfer menar också att ett dynamiskt förhållande råder mellan de olika behoven. Dessutom poängterar han att socialt utbyte mellan människor är speciellt viktigt för tillfredsställelse i arbetet. Detta förhållande råder onekligen i läraryrket, eftersom lärarns "arbetsmaterial" är människor.

Herzbergs teori framhäver också behoven som en central faktor för upplevelse av tillfredsställelse. I likhet med Maslow anser Herzberg att arbetstillfredsställelse kan ses som en funktion av konflikt mellan behov och prestationer. Herzberg menar att det finns endast två slag av behov, hygien- och motivationsfaktorer. Faktorerna står delvis i kontrast mot varandra, men båda spelar en stor roll i upplevelsen av arbetstillfredsställelse. I Herzbergs teori utgör de hygieniska faktorerna grunden för arbetstillfredsställelse, alltså de yttre objektiva faktorerna som anknyter till arbetsomgivningen. För att en människa ska få tillfredsställelse i arbetet bör de hygieniska faktorerna vara på en viss nivå. Den andra typen av behov utgörs av motiverande faktorer, inre subjektiva faktorer vilka har anknytning till arbetsinnehållet. Till skillnad från de andra två teorierna framhävs arbetsmiljöns stora betydelse för mänskligt välbefinnande. Med arbetsmiljön avses både den fysiska miljön och de sociala relationerna. I läraryrket spelar de här faktorerna garanterat en viktig roll för att uppleva arbetet som tillfredsställande. En brist i Herzbergs teori är dock att han inte beaktar att olika typer av personlighet inverkar på arbetstillfredsställelsen, t.ex. erfarenhet, utbildning, yrkesroll o.s.v.

Gemensamt i de tre teorierna är att alla tre herrar menar att människan har ett behov av att andligen förkovra sig, göra framsteg i arbetet, att utvecklas och växa som människa. Alla dessa teoretiker anser också att självförverkligande är ett för människan optimalt tillstånd. I läraryrket är detta enligt min mening mycket viktigt. Utveckling av de egna undervisningsmetoderna, material och variation av lektionerna är viktigt för arbetstillfredsställelsen. Samtidigt ökar det sannolikt också intresset hos eleverna.

Alla ovannämnda teorier, Maslow, Alderfer och Herzberg står som grund för denna undersökning. Maslow framhåller funktionen mellan behoven och prestationerna som relevanta för att en person ska uppleva arbetet meningsfullt. Teorin kan anses vara mera allmän men har dock en utgångspunkt när man kartlägger arbetstillfredsställelsen också hos lärare. Den hierarkiska ordningen kan däremot ifrågasättas eftersom flera behov samtidigt kan inverka på människans verksamhet. Att få fram orsakerna till behoven kan också vara svårt, kanske t.o.m. omöjligt.

Alderfer som ovan nämns har modifierat Maslows teori och poängterar att ett dynamiskt förhållande råder mellan de tre grundläggande behoven. Alderfers betoning på det sociala utbytet mellan människor är speciellt viktigt i yrket som lärare. Herzberg menar att det endast finns två slag av behov: hygienfaktorer och motiverande faktorer. De motiverande faktorerna ger upphov till känslor av tillfredsställelse. Dessa känslor varar länge och finns alltid närvarande i själva arbetsinnehållet. Herzbergs teori står enligt min mening närmast i samtycke med lärarnas upplevelse av arbetstillfredsställelse eftersom den kraftigt betonar den sociala aspekten. De två första teorierna kan dock inte förbigås eftersom människan strävar efter först att tillgodose behov på en grundläggandenivå för att sedan stegvis sträva efter att nå det högsta målet, att förverkliga sig själv.

5.3 Tidigare undersökningar om gymnastiklärares arbetstillfredsställelse

Parkkinens undersökte i sin pro gradu-avhandling (1994) arbetstillfredsställelse hos gymnastiklärare i Finland och Sverige med en enkät som skickades per post. Han undersökte vilka faktorer påverkar arbetstillfredsställelse och i den deltog 26 gymnastiklärare från Finland och 29 från Sverige. Ur resultaten framkommer att arbetserfarenhet, utbildningskompetens, och ordinarie tjänst påverkar gynnsamt arbetstillfredsställelsen bland Finska lärare. Det som upplevdes som bäst i yrket var att man fick jobba med barn och ungdomar. Som negativt i arbetet upplevde man bristfälliga utrymmen och redskapsbrist.

År 2000 har Jari Laulumaa gjort en undersökning där han intervjuade 10 gymnastiklärare om vilka uppgifter i yrket som upplevdes som belastande, tunga. Enligt Laulumaa upplevde lärarna arbetet som belastande mera på det psykiska planet än det fysiska. Som belastande fysiska faktorer upplevdes uppgifter utanför arbetet, planering av lägerskolor, tävlingsresor, -

arrangemang och dylikt. Bland de olika idrottsgrenarna upplevdes speciellt aerobic och dans som arbetskrävande. I intervjuerna framkom också "nya" belastande faktorer: begåvade elevers negativa attityder mot svaga elever och vissa religionsgruppers negativa inställning mot dansundervisning.

Den färskaste undersökningen är Kaisa Laitinens (2001) kvalitativa forskningsintervjuer med fyra kvinnliga gymnastiklärare. I undersökningen utreder hon deras erfarenheter i arbetet och deras arbetstillfredsställelse. I likhet med Laulumaa fann hon att lärarna upplever arbetet med barn och unga som tillfredsställande, dessutom upplevdes själva arbetet och samarbetet med kollegerna som tillfredsställande. Som negativt upplevdes den stora arbetsmängden, brådskan och den dåliga uppskattningen av läraryrket. Dessa faktorer ansågs ändå inte påverka arbetstillfredsställelsen. Fortutbildning och utveckling i det egna yrket ansågs vara viktigt och en kraftkälla i arbetet som gymnastiklärare.

6. UNDERSÖKNINGENS SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING

Syftet med min undersökning är: 1) Hur upplever svenskspråkiga gymnastiklärare sin utbildning vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten. 2) Vilka faktorer det är som påverkar studietillfredsställelsen. 3) Vilka studier som anses meningsfulla med tanke på yrkeskraven, vilka färdigheter man anser har varit speciellt till nytta i arbetet som gymnastiklärare. 4) Vilka faktorer upplevs som viktiga i fråga om arbetstillfredsställelse och speciellt vilka aspekter bidrar till att man upplever saker som positiva eller negativa i yrket. Undersökningar rörande gymnastiklärarstudenters studietillfredsställelse har varit överraskande fåtaliga om man beaktar hur viktigt det är med tanke på utveckling av utbildningen. Som forskningsmetod har jag valt kvalitativ forskningsintervju – temaintervju. Intervjumetoden lämpar sig väl för situationer där man undersöker fenomen som är känsliga, fenomen man inte är helt medveten om, fenomen som den intervjuade inte är van att tala om, eller när man har anledning att tro fenomen man undersöker har fallit i glömska. När man använder temaintervju som forskningsmetod är man ofta mera intresserad av grundkaraktären och egenskaperna som står bakom ett visst fenomen. Ett viktigt mål är också att hitta olika hypoteser i stället för att bevisa att en hypotes är sann. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 40-41.)

Kvalitativ forskningsintervju är enligt Hitchcock och Huhges (1995) en bra metod i forskning rörande skola och fostran. En halvstrukturerad temaintervju möjliggör för den intervjuade att utvidga och specificera sina svar. På det här sättet får man en jämlikare ställning mellan forskaren och den intervjuade. (Hitchcock & Huhghes 1995, 157-163.)

7 UNDERSÖKNINGSMETODIK

7.1 Kvalitativ forskning och temaintervju

I kvalitativ forskning behandlar man ofta den data man fått som en helhet. Till skillnad från kvantitativ forskning kräver kvalitativ forskning en slags ovillkorlighet. Allt som man anser som tillförlitligt och alla saker man undersöker bör utredas så att de inte står i konflikt med den tolkning som man framför. I den kvalitativa forskningen kan man inte p.g.a. den stora datamängden använda statistiska argumentationsmetoder. Eftersom en ostrukturerad intervjugång kan producera flera sidor text är det oförnuftigt att odsla kraftresurser på att göra så många intervjuer att det mellan individerna skulle hittas statistiskt sätt signifikanta skillnader. (Alasuutari 1993, 14-15.)

I denna undersökning använde jag mig av den temaintervjumetod som Hirsjärvi & Hurme (2000) redovisar i sin bok "Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö". I denna semistrukturerade intervjumodell är det forskaren som utarbetar en stomme av tematiska frågor vilket för intervjuaren möjliggör "makten" att styra diskussionen i den riktning man önskar och undersökningen kräver. Den är samtidigt också flexibel, eftersom frågorna kan vara de samma i alla intervjuer men ordningsföljden och svarsalternativen kan varieras. Istället för att ha färdigtformulerade frågor som styr intervjun är det de olika temaområdena som styr. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48.)

Intervjuerna har möjliggjort enligt mitt tycke en djupgående analys av ämnet. Eftersom intervjun endast är bunden till de olika temaområdena ger det en frihet för de intervjuade att ge mycket personliga svar och åsikter. På det här sättet får man direkta exempel på fenomenen som man undersöker. I intervjuerna framhävs temaintervjuns flexibilitet; tillägsfrågor kan ställas om man så önskar. I en temaintervju strävar man efter att få de intervjuades röst hörd. Man beaktar de tolkningar och saker individerna lägger vikt vid. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35-36, 48.)

7.2 De intervjuade

I denna undersökning deltog åtta svenskspråkiga gymnastiklärare, fyra kvinnliga och fyra manliga lärare, för att få båda könen åsikter och tankar hörda. Som jag i kapitel 1.4 nämner valde jag de intervjuade av lärare som blivit utexaminerade efter år 1993 eftersom dessa lärare har haft möjligheten att dra nytta av förnyandet av magistersexamen i idrottspedagogik. Eftersom antalet svenskspråkiga gymnastiklärare inte är nämnvärt stort begränsade det urvalet drastiskt. Detta medförde också ett antal körkilometrar för forskaren. Tre av de intervjuade var hemma från Österbotten och fem var hemma från Nyland. Av de intervjuade hade en börjat sina studier år 1991 och två börjat 1996. Alla andra hade börjat sina studier åren däremellan. Arbetserfarenheten varierade från 1 år och 3 månader till 7 år. Åldern varierade från 25 till 36 år. Alla utom en av lärarna hade redan fått ordinarie tjänst vilket bevisar att arbete för nytexaminerade gymnastiklärare finns. Sex av åtta lärare hade avlagt grundstudier i ett eller flera biämnena.

I sju fall av åtta tog jag kontakt per telefon och berättade kortfattat om undersökningens mål och innehåll. Alla lärare ställde mycket gärna upp. Intervjuerna utförde jag under tidsperioden november 2002 – mars 2003. En temaintervju kräver god kontakt med den intervjuade och borde därför utföras på en lugn plats där den intervjuade känner sig säker (Hirsjärvi & Hurme 2000, 74). Platserna där intervjuerna utfördes varierade beroende på lärarnas brådskas. Trots att intervjuerna utfördes på väldigt varierande platser, i klassrum, i arbetsrum, i ett kafés kabinetttrum var alla platser lugna. Inga störande faktorer inverkade, som t.ex. oljud eller andra människor. Alla lärare upplevde undersökningen som intressant och de berättade gärna om sina åsikter och tankar. De berättade öppet och ivrigt om sina erfarenheter och forskarens uppgift var närmast att styra diskussionen. Stämningen under alla intervjuer var avslappnad och öppen.

7.3 Insamling av data – intervjuerna

Som forskningsmetod använde jag en semistrukturerad intervjumodell – temaintervju. De olika temaområdena gjorde jag upp på basis av litteratur jag studerat och enligt eget tankearbete. Intervjustommen är redovisad i bilagan. Intervjuerna fortlöpte beroende på den intervjuade, tilläggsfrågor ställde jag vid behov, men gemensamt var att alla teman

behandlades med varje intervjuad. Alltså innehållet som behandlades i varje intervju var ungefär likadant. Intervjuerna inspelades på minidisc med hjälp av en intervjumikrofon. Samma teknik som radiojournalister använder sig av. Detta medförde mycket hög ljudkvalitet. Tidsmässigt varierade intervjuerna från 27 till 45 minuter.

Den första intervjun fungerade som en provintervju. I denna intervju testade jag intervjustommens ändamålsenlighet, innehåller den de teman jag behöver? Dessutom fick jag förkovring i arbetet som intervjuare och i intervjutekniken. Provintervjun påverkade inte intervjustommen utan den gav bekräftelse att stommen innehåller de faktorer som är väsentliga i den här undersökningen. I provintervjun behandlade jag först temat arbetstillfredsställelse enligt min handledares direktiv, men återgick till min ursprungliga idé i de andra intervjuerna, att först ta upp temat studietillfredsställelse före temat arbetstillfredsställelse. Det här därför att jag och den första intervjuade upplevde den kronologiska ordningen att behandla studierna före arbetet som mera naturligt och ändamålsenligt. Eftersom provintervjun lyckade bra bestämde jag mig för att också behandla och analysera den.

7.4 Analys och tolkning av data

I en undersökning är bearbetningen, analysen och förmågan att dra de rätta slutsatserna det viktigaste (Hirsjärvi med flera 1997, 217). Innan man kan börja utföra en analys av den insamlade datan måste man bearbeta den. I mitt fall skrev jag ner intervjuerna ord för ord på ett textbehandlingsprogram. Renskrivningen av intervjuerna försökte jag göra så snabbt som möjligt för då hade jag dem ännu i färskt minne. Själva renskrivningen av intervjuerna var mycket tidskrävande och mekanisk, bl.a. därför att forskaren inte har ett väldigt välutvecklat tiofingerssystem, men denna process gav ett bra tillfälle att bekanta sig med den insamlade datan. I kvalitativ undersökning påbörjas analyseringen av datan redan i detta skede fastän det slutligen sker först i slutskedet av undersökningen. Trots att Hirsjärvi och Hurme (2000, 36) nämner att temaintervjuer kan ge upphov till en del onödig information valde jag att skriva ner intervjuerna ord för ord. Denna undersökning gav upphov till ca 40 sidor text. Enligt Lonkila (1993, 5) sker insamling av data, analys och tolkning under hela forskningsprocessen sida vid sida, inte i arbetsskeden som sker efter varandra. Detta har också skett enligt mig i

denna undersökning. Det centrala i analysen av datan är att göra tolkningar, att man hittar vissa betydelser när man klassificerar den insamlade informationen.

Efter renskrivningen läste jag intervjuerna ännu en gång för att få en klarare bild av helheten. Efter att jag läst intervjuerna försökte jag använda mig av direktiv som Lonkila (1993) ger i sitt licentiatarbete. Enligt Lonkila innehåller analysprocessen en sammanfattning av datan (klassificering, fokusering, förenkling, abstrahering och förändring, presentation och tolkning av resultaten och verifiering). Komprimering av informationen framskrider i form av olika tolkningar, klassificering och jämförelser. I denna undersökning strävade jag efter att göra tolkningar som baserade sig på likheter, men också på skillnader och olikheter. På det här sättet är analysen noggrannare och mera bunden till teoridelen. Intervjustommens temaområden och de intervjuades beskrivningar styrde analysen och framförandet av resultaten.

7.5 Undersökningens tillförlitlighet

Hirsjärvi & Hurme (2000) ifrågasätter hur ändamålsenligt det är att använda de bekanta termerna validitet och reliabilitet som utnyttjas i kvantitativ forskning. Istället föreslår de nya synpunkter på de traditionella begreppen validitet och reliabilitet. Det här medför dock inte att undersökningar kan göras hur som helst, utan undersökningen bör förklara de undersökta åsikter och tankar så bra som möjligt. Grunden för en tillförlitlig undersökning är att forskaren strävar efter en objektiv syn på verkligheten och sanningen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185,188, 189.)

I kvalitativ forskning har man inte ännu kommit överens om ett absolut sätt att utvärdera tillförlitlighet. De bekanta termerna validitet och reliabilitet har ifrågasatts kraftigt. Eskola och Suoranta framför att i kvalitativ forskning är det centrala kriteriet i tillförlitlighet forskaren själv. De ageranden, beslut och framföranden han eller hon gör. (Eskola & Suoranta 1998, 221.)

I kvalitativ forskning är det problematiskt att påvisa validitet. Med validitet avses: mäter undersökningen det den borde mäta? Är den ändamålsenlig, meningsfull och användbar? Den första grundläggande saken i en intervjuundersökning är att intervjuaren/forskaren och

den intervjuade förstår varandra, att ord och uttryck som används inte missförstås. Det här är betydelsefullt när man sedan behandlar datan man fått och försöker dra slutsatser på basis av den. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 48-49.)

I den här undersökningen framkommer undersökningens tillförlitlighet i hur sanningsenlig information jag fått fram om gymnastiklärares uppfattning om studie- och arbetstillfredsställelse. Det väsentliga är att jag kunnat dra de rätta slutsatserna under behandlingen av datan. Viktigt är enligt Eskola och Suoranta också att man klart och tydligt redovisar vilka tolkningar som är egna och vilka tolkningar som är baserade på teorin. Ifall detta är ändamålsenligt gjort ökar det undersökningens tillförlitlighet. (Eskola & Suoranta 1998, 140-141.) Hirsjärvi och Hurme (2000) ger exempel på vilka faktorer som påverkar hur sanningsenliga fakta man producerat genom att dela in det traditionella validitetsbegreppet i flera underbegrepp. Enligt Hirsjärvi & Hurme kan man indela validitet i inre och yttre validitet (Hirsjärvi & Hurme 2000, 188). Även Eskola och Suoranta framför samma begrepp (Eskola & Suoranta 1998, 214.).

Inre validitet betyder att forskaren verkligen iakttar och undersöker det som han ursprungligen skulle göra. Till inre validitet hör också att man grundligt sätter sig in i ämnet man utforskar. Under mina sex studieår på Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten och två år som gymnastiklärare på Svenska Samskolan i Tammerfors har jag skaffat mig en klar egen bild av studierna och arbetet. Viktigt är dock att inte låta mina egna åsikter och attityder påverka mina slutsatser, en forskare måste behålla en objektiv syn. Om jag har låtit mina egna attityder påverka vid tolkningen av datan är undersökningen otillförlitlig. Enligt mig har jag strävat efter just en objektiv syn och inte låtit mina egna åsikter påverka. I teoridelen har jag också strävat efter att skaffa en grundlig bakgrund till ämnet arbets- och studietillfredsställelse med hjälp av böcker och artiklar som behandlat ifrågavarande ämne.

Yttre validitet betyder hur tillförlitligt man kan generalisera undersökningens resultat och slutsatser (Hirsjärvi & Hurme 2000, 188; Eskola & Suoranta 1998, 214.). I kvalitativ forskning är generaliseringen av annan karaktär än i kvantitativ forskning, eftersom man undersöker färre personer. Man kan ju alltid förbättra den yttre validiteten genom att intervjua en större mängd personer, men då ökar datamängden progressivt och möjligheterna att göra riktiga slutsatser försvåras. I kvalitativ forskning är det viktigaste att kunna tolka rätt den information man fått. Hirsjärvi och Hurme (2000) skriver att i kvalitativ forskning ersätter den

ekologiska validiteten till en del problemet med generalisering, alltså att undersökning sker i naturliga förhållanden (Hirsjärvi & Hurme 2000, 188; Eskola & Suoranta 1998, 214.)

Hirsjärvi och Hurme delar också begreppet validitet i prognos- och strukturvaliditet. Prognosvaliditet innebär hur undersökningsresultaten förutspår kommande undersökningsresultat. Om gymnastiklärares studier och arbetsbild hålls stabil och oförändrad, har min undersökning en god prognosvaliditet. Å andra sidan påverkar den lilla undersökningsgruppen prognosvaliditeten negativt. Strukturvaliditeten är nära anknuten till den inre validiteten. Hur bra undersökningen undersöker det man vill ha reda på, och om man använder sådana begrepp och metoder som är ändamålsenliga och tillförlitliga. Hirsjärvi och Hurme menar att just strukturvaliditeten, det att forskaren kan argumentera och motivera sina handlingar och slutsatser är mycket viktig. I sista hand är det ändå fråga om problematiken med att göra de rätta tolkningarna. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 186-187.)

Den traditionella definieringen av reliabilitet lyder: om man upprepar undersökningen, får man samma resultat. Enligt Hirsjärvi och Hurme kan inte begreppet reliabilitet användas i samma bemärkelse i kvalitativ forskning. Istället ger de andra betydelser för begreppet. I kvalitativ forskning har undersökningens data en god reliabilitet när den inte har motstridigheter inom sig. Med en intervjuers reliabilitet kan också mena att man får samma resultat om man använder en annan intervjuare eller intervjuar försökspersonen två gånger under samma omständigheter. En temaintervju är som tillfälle ändå unik och att utföra en intervju två gånger åt samma person skulle göra den andra gången konstgjord. En annan möjlighet att definiera reliabilitet är att två forskare analyserar samma data och kommer fram till samma slutsatser. Detta är ofta osannolikt eftersom varje individ gör sina egna tolkningar på basis sina egna erfarenheter. Fastän det skulle finnas skiljaktigheter mellan olika undersökningar betyder det inte automatiskt att metoden har en dålig reliabilitet. Orsaken kan sannolikt vara att situationen har förändrats. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 186.)

För att kvalitativ forskning skall ha god reliabilitet kräver den noggrant arbete när man samlar, bearbetar och analyserar den data man fått. Alltså reliabiliteten berör mera forskarens agerande än den intervjuades svar. (Eskola & Suoranta 1998, 221.) Det här betyder att kvaliteten på den insamlade datan bör vara god. Kvaliteten förbättras om man beaktar följande saker: 1) Noggrann planering av intervjustommen, att man på förhand tänker på vilka tillägsfrågor man kan ställa, och om man vill behandla djupare något tema, hur man gör det.

2) Att man ser till att tekniken man använder vid intervjutillfället fungerar, kassettbandspelare och dylikt. 3) Att man skriver en intervjudagbok där man antecknar t.ex. hurudana frågeställningar som orsakat problem, iakttagelser av de intervjuade och miljö o.s.v. Det kan hjälpa när man analyserar och tolkar datan. 4) Kvaliteten förbättras också om intervjuerna nedskrivs så fort som möjligt. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184, 185,189)

I den här undersökningen försökte jag följa de råd som ovan nämns. När jag planerade intervjustommen tog jag i beaktande de saker som jag behandlar i teoridelen. Dessutom hade jag tidigare erfarenhet av temaintervju som forskningsmetod och ämnet i fråga, eftersom jag gjort en dylik undersökning under auskulteringen. Ljudkvaliteten i alla intervjuer var ypperlig, dåligt ljud kunde inte orsaka misstolkningar. Nedskrivning av alla intervjuer gjorde jag genast vilket också ökade kvaliteten. Feltolkningar är alltid möjliga. Hirsjärvi och Hurme skriver om termen ”siirtämistarkkuus”. Olika personer iakttar olika saker när de nedskriver intervjuer (Hirsjärvi & Hurme 2000, 144). Sådana misstolkningar har säkert skett också i denna undersökning. I denna undersökning använde jag mig inte av en intervjudagbok, vilket kan ha försämrat kvaliteten på datan.

Den kvalitativa forskningen tillförlitlighet kan man också bedöma på basis av den inskaffade datans ”tillräcklighet”. Den finska termen är ”kyllääntyminen”, alltså är datan mättad? Om datan är mättad betyder det att nya intervjuade/intervjuer inte producerar mera ny information med tanke på problemformuleringen.(Eskola & Suoranta 1998, 62-63.) I den här undersökningen märktes datans mättnad till en viss nivå redan efter fem intervjuer, men jag bestämde mig för att slutföra intervjuerna enligt den ursprungliga planen: Intervjua fyra kvinnliga och fyra manliga lärare. Jag anser att jag fått tillräckligt med information och material för att behandla och analysera de problem jag ställt i denna undersökning.

8. RESULTAT

8.1 Uppfattning om utbildningen

8.1.1 Stämningen, studiemiljön

”Nog är det ett unikt ställe, man märkte nog hur snabbt man lärde känna folk. Man har nog otroligt mycket gemensamt. Det är öppna och glada människor, de är lätt att få kontakt med”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Jag har funderat på saken, stämningen är nog speciell. Jag tror att det beror på att alla är inriktade på samma sak å så har man den där gruppen som man följs åt med, man hör till en viss grupp som hör till en större grupp, hela årskullen hör ihop på något sätt. Å så är alla i samma byggnad. Man märkte i början när det var utspritt, det blev stämning sen när man kom tillbaka till Liikunta efter remonten.”

(Manlig gymnastiklärare)

”Nog är den annorlunda, nog är det mera familjekänsla än på någon annan institution, orsak därför att vi har mera konkreta övningar, mera grupparbeten, det är samma kärngrupp som roterar. Man lär ju känna de som man studerar med på ett helt annat sätt än om man går in i en föreläsningssal med 120 hela tiden. Så visst är det annorlunda. ”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

De flesta (7 av 8) intervjuade framhöll att stämningen vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten är annorlunda, det råder en varm, familjär stämning bland studerandena. Det här ansågs som en av de främsta faktorerna som påverkar studietillfredsställelsen positivt. Goda människorelationer mellan de studerande ansågs som en bra grund för meningsfulla studieupplevelser. Gymnastiklärarna menade att de idrottsvetenskapliga studierna skiljde sig från normala studier på universitet: studierna är intensiva, människorna känner varandra väl både inom och utanför den egna årskursen. Många framhöll dock att sammanhållningen inom den egna kursen var den viktigaste.

Som man av ovannämnda kommentarer kan uppfatta upplevde gymnastiklärarna stämningen, de affektiva sidorna starkare än de kognitiva. Att framhäva just affektiva upplevelser beror kanske på att de studerande på Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten är relativt unga. Som Olkinuora säger (1983) upplever unga studerande kraftigare just affektiva faktorer, man upplever stämningen och att saker är roligt som viktigt för studietillfredsställelsen. Olkinuora nämner också att en ung student inte kanske är helt medveten om de mål som hör till det kommande yrket. Det här är en aspekt jag tror borde poängteras i lärarstudierna. Vilka mål, krav det kommande yrket har och betona detta genast i början av studierna, en del av studenterna ”vaknar” kanske först vid auskulteringen och blir medvetna att han/hon verkligen skall bli lärare. En av de manliga lärarna berättar:

”Det har nog kommit så där småningom, smugit så på den där tanken att man ska bli lärare. Det var nog under auskulteringen jag vakna på allvar att jag ska bli lärare. Första åren gick nog bara med att ha roligt.”

”Jag tror att jag direkt från gymnasiet har haft målet att jag skall söka till Jyväskylä. Å läsa idrott, men jag tror att det blev sen först efter några år faktiskt som jag förstod att hej , det är jag som skall hålla idrott åt andra, å inte jag som får idrotta.”
(Kvinnlig gymnastiklärare)

8.1.2. Som svenskspråkig studerande vid Jyväskylä universitet

I denna undersökning har jag koncentrerat mig på svenskspråkiga gymnastiklärare, eftersom inga tidigare resultat angående deras trivsel på Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten finns tillgängligt. Eftersom Jyväskylä universitet är det enda universitet i Finland som kan erbjuda gymnastiklärarutbildningen är svenskspråkiga tvungna att byta studiespråk från svensk till finska vilket kan medföra problem. Alla manliga gymnastiklärare ansåg att bytet av studiespråk och flyttningen till en finskspråkig miljö inte åstadkom några problem.

”Jag umgicks med de andra som de umgicks med varann, det var inte något speciellt. De som prata finska prata finska, de som prata svenska prata svenska. Det var aldrig nån fråga utan det var bara så. Inga som helst problem tycker jag att jag hade, jag var en av gänget, som vem som helst annan i allra högsta grad”

(Manlig gymnastiklärare)

Däremot tyckte tre av fyra kvinnliga lärare att språket åstadkom en del problem. Gemensamt för dessa personer var att alla inte riktigt kände sig tillhöra gänget. Alla betonade ändå att det inte berodde på andra studerande utan att de själva drog sig lite undan.

En av dem sa:

”Jag tror inte det att vara svenskspråkig var det som var problemet, vi var ändå så få svenskspråkiga som kom in. Så man måste söka sin kamratkrets bland dom finska, å, å så jag prata nästan hela tiden finska med kompisarna där. Och sen utanför studierna hade jag ju finskspråkiga kompisar, så jag jobba där dom åren jag var där å. Men det hade inget med språket att göra. Men det var nog, det är bara jag.”

En annan berättade:

”Att jag är en sån person som vill få saker och ting att gå perfekt och när men märkte att man inte behärskade finskan perfekt så blev det nog ofta man var så här tyst och drog sig undan och sådär medvetet.”

Hon fortsätter ändå:

”Alla studiekompisar var väldigt intresserade, aldrig hörde jag något negativt utan tvärtom dom ville ju jättegärna att jag skulle prata svenska så mycket som möjligt och ville gärna själv också pröva på att prata svenska i några minuter och sedan var det ju förstås finskan som gällde. Inga problem. Verkligen positivt!”

En annan gemensam nämnare för ovannämnda tre kvinnliga lärare var att de hellre sökte sig till andra svenskspråkiga studerande. Orsaken kan vara en svag finska, eftersom två av dem hade en mycket svenskspråkig bakgrund. Å andra sidan ansåg den fjärde kvinnliga läraren att hon inte heller hade en nämnvärt stark finska, men trivdes ypperligt i Jyväskylä, både miljömässigt och studiemässigt.

Hon säger så här:

”Jag trivdes nog super, om jag inte skulle bo här skulle nog Jyväskylä vara en de bästa städerna, studiestäder”

Alla gymnastiklärare visste om sin rättighet att skriva tenter på svenska. Det var ändå bara tre lärare som använde denna rättighet genom hela sin studietid. Man ansåg att det var för besvärligt att läsa till tenterna och lyssna till föreläsningarna på finska och sedan skriva på svenska.

”Om det fanns möjlighet att få boken på svenska, så då gjorde jag det. Men om boken var på finska eller engelska svara jag nog på finska. För att sen börja översätta när man skall skriva tenten var helt omöjligt.”

(Kvinnlig lärare)

En annan orsak till att man hellre tentera på finska var bristfälliga språkkunskaper hos tentatorn vilket medförde extra svårigheter.

En av de manliga gymnastiklärarna berättar:

”Jag gjorde väl så att jag tentera första och andra tenten på svenska. Å så kommer jag ihåg att jag och - blev inkallade till tentatorn å han fråga att vad det här betyder, kan ni läsa å försöka föfinska det här, att vad de är. Å sen efter det började jag faktiskt skriva på finska. Att det var mycket lättare så.”

Två av de kvinnliga lärarna tyckte också att undervisningsövningarna som man var tvungen att hålla för finskspråkiga elever medförde extra arbete och stressmoment. De säger så här:

”Några gånger var det ju när man gick ut till dom här andra skolorna och man hade första gången någon finskspråkig klass var man nog jättenervös. De här eleverna märker ju säkert att jag inte pratar finska perfekt, man var ju lite extra nervös. Det går ju en del av energin man var tvungen att sätta energi på språket och fundera på hur vissa termer och hur du skall säga vissa saker så att dom

förstår. Och du kunde inte som andra kurskamrater helst koncentrera sig på innehåll och liksom med undervisningen ”

”De här praktiska övningarna att de har nu varit såna som man har förberett ganska många timmar, alltså för språkets skull.”

Trots att vissa språkliga problem fanns, ansåg alla att flyttningen till en finskspråkig miljö inte förorsakade oöverkomliga problem. Intressant var att märka att fastän de intervjuade upplevde den svenskspråkiga identiteten som viktig kände man inte till alla svenskspråkiga studerande som studerade på Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten.

8.1.3. Uppfattning om utbildningen

Grundstudierna upplevdes som intensiva och arbetsdryga, men trots det ansågs de som givande, allmänbildande och roliga. Alla lärare tyckte att grundstudierna var en bra inkörsport till kommande studier.

”Det var väl väldigt mycket på att man skulle själv bli bättre på allting, få prova på och testa och märka vad man borde själv få träning i sen, för att få bättre kunskaper sen. Det var väldigt bra, för att jag fick testa på många saker som jag inte hade gjort förr. Speciellt inom redskapsgymnastiken. Det var en fin grej åt mig.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Jag tyckte att de nog var bra, kurserna var allmänbildande, de ger en bra grund för fortsatta studier. Vissa kurser hade inte kanske så mycket betydelse för oss, men nog hittar man något positivt i de allra flesta kurserna.”

(Manlig gymnastiklärare)

”Fastän man tyckte att dom här liikeoppiveckorna aldrig tog slut och tyckte att det var upprepning från år till år så nog var det säkert helt bra att man gick igenom varje gren grundligt. För det gjorde man ju, att nog blev man ju på det sättet

säkrare på sig själv. Man märker det nu, man vågar ju liksom ta tag i vilket, liksom hålla på med vilken gren som helst, det är som inget problem.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

I ämnesstudierna riktade alla lärare kritik mot undervisningsövningar som utfördes för den egna gruppen eller undervisning som utfördes parvis. Hellre skulle man ha velat få direkt kontakt med riktiga elever och få en klarare bild av den kommande arbetsbilden.

”Bra var det att man fick börja pröva på det där med undervisning. Och det var ju tryggt att börja på med den egna gruppen, lite väl tryggt kanske emellanåt, man kände varann så bra redan då, men nog var det bra att börja lugnt. Och negativt, det var ju det där att man kände varann så bra att man inte fick kanske den där lärarkänslan. ”

(Manlig gymnastiklärare)

”Där ibland tycker jag att kunde ha haft ännu mera kontakt med elever. För då när jag var i Sverige så, dom var ju ute en treveckorsperiod, åtminstone. Vi hade ju bara sen sista, det var ju sen senare vi gick ut, hade några få lektioner, man får inte den här riktiga bilden på hur arbetet är. Men det är väl ganska svårt att göra det.”

(kvinnlig gymnastiklärare)

”Där fanns mycket bra och mycket dåligt, där undervisa vi ju alltid parvis, i och för sig mycket bra att undervisa parvis, men man skulle ha fått kanske mera övning om skulle ha fått göra dem ensamma. Men där är ju visserligen att man diskutera och fundera, men att mera grupper, hemskt mycket undervisa vi ju varandra, mera växlande grupper.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

En mycket kraftig kritik riktades mot auskulteringen i Vasa. Sju av de åtta intervjuade hade utfört auskulteringen i Vasa, en hade gjort den i Jyväskylä. Vasastudierna ansågs som givande p.g.a. av att man fick erfarenhet av att undervisa normala grupper och elever på ens eget modersmål, men själva arbetsmetoderna och miljön i Vasa upplevdes som oflexibla och föga

givande. Lärarna riktade kritik främst mot pedagogiska fakulteten. Man ansåg att man inte fick den pedagogiska handledning och feedback man hoppats på.

En av de vassaste kommentarerna kom av en kvinnlig lärare som sa så här:

”Det har jag inte mycket positivt att säga om. Jag fick ingenting ut av det året. Det var samma sak vi gjorde, de hade ingen energi att sätta ner på oss, jag hade räknat med att få fara dit och få direkt sagt kritik och hamna fundera på det vad man gör. Jag kom dit, och jag anser inte att jag är fullärd, jag fick ingen som helst feedback. Den enda kommentaren jag fick var: Får vi kopiera ditt material? Och det var inte det jag for dit för att söka utan det var kritik angående min undervisningsstil och om det var någonting man borde förbättra.”

En annan kvinnlig lärares kommentar lyder följande:

”Vi var hemskt missnöjda under själva året, det kommer jag ihåg. Sist och slutligen var vi hemskt glada över att det var ett kort år, för att vi började i augusti, nej vi började först i september och var färdiga i mars. På det sättet var det inte något tungt, betungande år alls och det här och inte tyckte vi att vi hamna hålla något mycket timmar och inte hamnade vi auskultera andras timmar heller.”

En tredje fortsätter:

”Vissa dom här som vi hade, dom här pedagogiska studierna med, (namn) , kändes, det var lite svårt att hitta den här idéen, varför gör vi det här, att kan man göra det här sen på skolan. Fina idéer, teorier men sen det, det kan vara lite svårt...”

Positiv feedback gavs ändå åt vissa handledare.

”Sen tycker jag att auskulteringen var bra, åtminstone för min del. För att där fick jag åtminstone som jag för min del sakna under en ganska lång tid, alltså hålla de där lektionerna, ha de där riktiga eleverna. Låt det nu sen vara övningsskolans elever som är hemskt drillade, men i alla fall, å sen få feedback på det att vad

gjorde jag, vad kan jag förbättra. Att den där auskulteringen tyckte jag var hemskt bra.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Som tur hade en mycket trevlig handledare, (namn) - huippu typ, men så har jag haft världens sämsta människa på Peffan.”

(Manlig gymnastiklärare)

Under intervjuerna efterfrågades även i vilka färdigheter gymnastiklärarna utvecklats mest under studierna. De intervjuade framhövdes en mängd olika saker och färdigheter. Ingen färdighet upprepades eller framkom tydligare över någon annan.

”Nog är det den här undervisningen i främsta hand. Känner till grunden för hur man bygger upp lektioner, också hur skall man säga, didaktiska grunderna, rör sig, hur man ställer till å så.”

”Säkert mest som organiserare. Det var säkert mest. Det var det mest positiva, hela universitet, man fick själv planera sin läseordning och då kunde man jobba då det passa bäst för en själv. Det tyckte jag att var bra, mycket bra. Man kunde ta så mycket kurser man ville å då kunde man ta så lite man ville. Det var bra.”

”Kritiskt tänkande, nog har man ju allmänt utvecklats på alla nivåer tycker jag. Fast jag är kritisk till uppsättningen och lärarna så nog har den ju gett en hel del i synnerhet vissa ämnen som hade mycket kompetenta människor.”

”Praktiska idéer nog, att jag funder idag på den för att jag tänkte att den här frågan kommer säkert, då tyckte jag att mycket var ju att vi skulle förbättra våra egna färdigheter. Där är ju sist och slutligen ganska lite som är tänkt att man skall kunna använda i arbetslivet. Men sist och slutligen så under studietiden öva man att börja kunna bygga egna grejer och driller och sånt här att tankesätter utvecklades nog där.”

”Jaa. kanske nånslags självsäkerhet, att på ett sätt att man lärde sig finska och sen att man lärde sig att stå inför grupper och sen att lära sig olika saker och kunna det, bli säker på det man lärt sig, det är nu kanske det.”

Trots en mängd kritik upplevde alla lärare sin utbildning som bra, mångsidig och givande. Alltså en slutsats kan man dra, att studier på Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten garanterat utvecklar kritiskt tänkande. Som slutkommentar gällande uppfattning om utbildningen skriver jag en av de manliga lärarnas kommentarer:

”Överlag är jag nog helt nöjd med utbildningen, men den kunde vara så mycket bättre, för potentialen finns där”

8.2. Utbildningen kontra arbetsbilden

Sju av de åtta intervjuade jobbade med elever i högstadiet, fem av lärarna undervisade också i gymnasiet. Till färdigheter som ansågs som mest nyttiga med tanke på arbetsbilden framlyftes flera olika saker. Den mångsidiga utbildningen fick här åter positiv feedback och man tyckte att den gett en bra grund att stå på. Man upplevde att man hade goda färdigheter att organisera undervisningen och vid behov hade man kunskap att planera om undervisningen enligt gruppens specialbehov och krav.

”Man har den här tryggheten, man är inte nervös inför inga grenar alls, inte på desto mera ha färdiga timplaneringar utan man vet att man har en idébank som finns nånstans som man kan alltid plocka fram saker beroende på. Man fick en bredd, sist och slutligen, mycket övningar kom från Jyväskylä via dom här liikeoppi, som finns kvar i huvudet och på något sätt, jag vet inte om det kommit med åren eller om fick det därifrån så blev man ganska skicklig på att snabbt och flexibelt byta ut olika övningar.”

(Kvinnlig lärare)

”Organisering och idéer förstås, ibland orka man skriva upp om nån annan höll nå lektioner och dom pappren har man ju kvar, t.ex. efter auskulteringen då kopiera vi alla, (namn), (namn) och jag alla timplaner åt varandra, så jag har nog gjort

(namn)s och (namn)s lektioner i vissa ämnen, eller grenar. Så att färdigt material, så att det är bara att sätta igång bara, man bläddrar i sina mappar och det är bara att sätta igång.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

En del av de teoretiska studierna upplevdes som onödiga med tanke på arbetsbilden, men ofta var tilläggskommentaren att även de teoretiska studierna tjänade något syfte. En av de manliga lärarna lyfte fram undervisningsövningarna inom den egna gruppen som onödiga även i detta sammanhang:

”Visst är där mycket teoretiskt som är onödigt, och de häran just när man undervisar åt sina egna grupper. Det är ganska onödigt. Okej det var kanske en mjuk landning, men nog var det lite onödigt. Mera så här som på finska käytännönläheisempää, borde det nog ha varit. Det här yrket är ju ändå inte något teoretiskt. Så som själva uniutbildningen är.”

”Nog finns det ju de här onödiga kurserna där, nog finns det ju vansinniga mängder, men att sist och slutligen, om man tänker på helhetsbilden så när man satt och fundera på någo tutkimusmetodiikka och sånt här, så tänkte man att vad göra man med det här, men det har ju ett mål när man skall göra gradun.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

Som överraskande arbetsuppgifter nämndes speciellt extra arbetsuppgifter som indirekt har med yrket att göra, speciellt arbetsuppgifter som hör till klassföreståndare/grupphandledare. Den största överraskningen var hur arbetsdrygt jobbet som gymnastiklärare är, reservering av olika idrottsfaciliteter, organisering och dylikt.

”Joo, konferanser hit och dit, föräldramöten och såna extra kvällar kommer ju hela tiden, mycket sån här administrativt också som man tvingas sköta om, och man ska se till att man alltid har bokat hallar t.ex. och se till att det inte krockar med andra lärare.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Nå som lärare får man ju vara ganska bra på att tala i telefon också, det ska ringas hit å dit, och beställas, det är bussar, hallar och grejer som ska reserveras, och sånt”

(Manlig gymnastiklärare)

”Just det här, speciellt när man är klassföreståndare, det här sociala, att ta hand om eleverna, och inte vet jag överraskande, nog har jag förstått det på ett eller annat sätt, men att det kan vara så mycket som kommer på en gång.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

Till uppgifter i arbetet man inte fått tillräckligt med utbildning i, framhävde alla kvinnliga lärare den sociala biten, alltså hur man behandlar och diskuterar med elever och speciellt föräldrar, just arbetsuppgifter som hör till klassföreståndare och grupphandledare.

En av de kvinnliga lärarna berättar:

”Joo, det där visste jag att du skulle fråga. Det där har jag funderat på och det finns nog mycket. En sak, jag är grupphandledare på gymnasiet och har mycket kontakt till hemmen, mycket mera än jag trodde man skulle nånsin ha. Och de här och men jag vet inte heller hur man skulle bli förberedd på en sån uppgift, de här man borde vara en såhär otroligt bra taktiker i alla lägen. Man skulle aldrig få gå ut och säga negativt om nån eller nånting, man borde alltid lära sig stryka medhårs, speciellt föräldrar för att annars får man mot ögonen.”

En annan säger:

”Just ta itu med problem, kontakt med hemmen, alla såna saker, så ingen utbildning. Första föräldramötet var nog ganska pirrigt, föräldrarna förväntar sig att man skall veta allt och frågar råd hur skulle du göra i en sån här situation, någo uppfostran som man inte har minsta lilla aning om.”

Dessutom noterades färdigheter att ta itu med problemelever, elever med dåligt uppförande, attitydproblem. Lärarna önskade sig ha fått mera utbildning i hur gå till väga i sådana fall.

”När man kommer kontakt med så många olika människor, hur skall man bete sig när det kommer såna här problemelever, ingenting sånt vad jag kommer ihåg, har vi gått igenom. . Men sen när man kommer ut i arbetslivet å har sina som säger. Int vill jag göra nåå, v-ttu de här e tråkigt. Så hur ska man hantera såna här elever? Jag vet inte i vilken grupp och var det skulle tas upp, men jag tror att vi lite diskutera på auskulteringen om saken, men det finns väl inga färdiga mallar hur man, hur det skall göras. Men det är nåt som jag har mött å vet inte hur jag skall göra. Man tar ju det med humor för det mesta men man måste ju på något sätt vända på saken.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

En av de manlig lärarna önskade sig mera utbildning i de olika bollsporternas regler i form av olika domarkurser, men annars upplevde inte de manliga lärarna samma problem som kvinnorna.

En av de kvinnliga lärarna som upplevde auskulteringen i Vasa mindre bra tog upp också följande sak:

”Nånting jag räkna med att få i Vasa var den här administrativa sidan, alltså i skolan. För att skolan är inte bara det vad du undervisar, utan mycket sånthär praktiskt du ska gå igenom. Massor av såna här grejor, men det hade jag räkna med att få i Vasa, och när jag ställde den här frågan så i Vasa, när jag fråga att hur är det med tavelbehandlingen att skall vi få här, att hur är man använder tavlan, tavlan i sig. Så sa de att vi sjunker inte på så låg nivå, att den biten räkna jag att få.”

I denna undersökning har jag behandlat utbildning kontra arbetsbild som ett skilt tema (Se intervjustomme, bilaga 1). Jag har behandlat detta tema separat eftersom de flesta gymnastiklärare inte upplever den kognitiva meningsfullheten (se kapitel 2.2) under studietiden. De poängterar heller de affektiva sidorna. Efter ett antal år i arbetslivet har lärarna fått en bild av yrkets mål och krav och har enligt mig lättare att behandla ämnet separat så här.

8.3 Arbetstillfredsställelse

8.3.1 Positiva faktorer

Alla utom en av lärarna var nöjda eller mycket nöjda med sitt arbete som gymnastiklärare, flera av lärarna berömde sitt jobb som det bästa möjliga. Det var två saker som nästan alla lärare framhävde som goda sidor, elevkontakten och friheten i arbetet. Man ansåg att elevkontakten under gymnastiklektionerna blir intensivare än under vanliga klasslektioner.

Som jumppalärare så får du kanske bättre kontakt med eleverna än vad många andra får, det har jag märkt. Att det är kanske en fördel att vara jumppalärare, för att du har hela tiden konkret fysisk kontakt när du har redskapsgymnastik och överhuvudtaget gymnastik går du kanske och klappar på axeln enklare än vad du går i klassituation.

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Det som är roligt och både inte så roligt är den här elevkontakten, så att det varierar på dagarna otroligt, att det är aldrig tråkigt, det händer hela tiden så det är bra. Ibland skulle det få hända lite mindre... Det är roligt och sen det är ganska fritt, man får, jag får bestämma vad man gör. Vi har bra rektorer som stöder idrotten, att vi får stöd därifrån, när vi hittar på nya idéer så: joo, joo det här låter helt bra. Så det finns inte så mycket begränsningar, det är ganska fritt. Sen beror det på mig själv, att vill jag göra det mera ansträngande för mig själv, å utveckla.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

Friheten att planera sina lektioner enligt eget tycke och egen mening ansågs också som mycket positivt.

”Egen frihet och planera lektionerna, och då under lektionerna att man, där får man göra som man själv tänkt. Och, och man kan ju inte säga att man har korta arbetsdagar, det stämmer ju inte. Det är kanske dom största. Å sen att man kommer i närmare kontakt med eleverna än vad man skulle komma i klassrummet.”

(Manlig gymnastiklärare)

”Jag är nöjd med att det är ett ganska fritt arbete, man får planera i princip ganska fritt vad man gör, får själv bestämma vad man gör när. Man har stora friheter, det trivs jag med. På samma gång är man inte bunden till ett visst klassrum utan man det är rörligt, man får vara ute, man får vara inne, ännu är det bra. Och framförallt har man en annan kontakt med eleverna än när dom är i ett klassrum. Man lär sig känna dem på ett annat sätt tror jag än andra lärare.”

(Manlig gymnastiklärare)

I Alderfers ERG-teori betonas den sociala samverkan mellan människor (Bäck 1987, 26). Detta framkommer tydligt i lärarnas framhävande av kontakten till eleverna som en av de viktigaste faktorerna i upplevelsen av arbetstillfredsställelse. Även Herzberg framhäver kraftigt den sociala aspekten i sin motivation – hygieenteori. Motiverande faktorer är oftast grunden till arbetstillfredsställelse, de varar länge och finns alltid närvarande i arbetsinnehållet. Friheten i arbetet, att själv få planera, utveckla sin undervisning, göra framsteg i arbetet i nära kontakt med elever är ett nästan optimalt tillstånd i upplevelsen av arbetstillfredsställelse - självförverkligande. Också Maslow betonar självförverkligande, den hierarkiska rangordningen kan även här ifrågasättas eftersom flera behov samtidigt påverkar en lärares arbetstillfredsställelse.

När jag efterlyste vilken faktor som påverkar mest deras trivsel i jobbet som gymnastiklärare lyfte sex lärare av åtta fram kontakten med eleverna. Just elevkontakten tycks vara den viktigaste faktorn när gymnastiklärare upplever sitt jobb som meningsfullt och givande.

”Nog är det den här direkta kontakten med eleverna som man har, som man inte har direkt i ett klassrum som en vanlig lärare. Att det här, nog är det som betyder mest för mig, för att det är på basis av det som jag känner att jag har haft en lyckad dag och fått så här att elever kommit fram och sagt att, att det var en jättebra jumppatimme, det är ju det man lever på.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

Motivering av elever som upplever skolgymnastiken som mindre intressant ansågs utmanande. Likaså motivering av elever med olika motoriska problem, eller som annars är

mindre hugade för gymnastik ansågs jobbigt, men samtidigt som en enorm energispruta om det lyckades.

”Nog är det att man får en bra kontakt med eleverna, att man ser att de tycker om det vad man har dem att göra, att de trivs. Joo att man får en bra kontakt till dem, att man ser att de lyckas och blir glada. Det är nog hemskt belönande, speciellt när man, alltså såna elever som har svårigheter annars, om man lite försöker extra uppmuntra dem och ser att de lyckas, det är hemskt roligt! Int lever man ju på det sådär annars, men.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Det bästa är kontakten med eleverna tycker jag, och det bästa är när man ser att man tänder en gnista nånstans, hos såna som kanske inte annars är så intresserade av jumppa. Man ser hur det tänder till, det är det man lever för.”

(Manlig gymnastiklärare)

Två kvinnliga lärare upplevde också kollegiet som en av de viktigaste faktorerna som inverkar på arbetstillfredsställelsen. En bra arbetsstämning inom kollegiet ansågs inverka gynnsamt på trivseln i arbetet.

”Det vad jag märkt det här året, är kollegiet, Kollegiet är alltså en viktig grej, fast eleverna och elevkåren är suverän, så om man inte har ett bra kollegie bakom sig då trivs man inte i jobbet. Så det är nog någonting jag märkt under det här året. Det är nånting som inverkar snabbt på arbetsmotivationen, och sänker den radikalt. Så det är nog någonting som är viktigare på det sättet.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

Herzberg framhäver i sin teori arbetsmiljöns viktiga betydelse för mänskligt välbefinnande. Med arbetsmiljön avser han både den fysiska miljön och de sociala relationerna. Trots att gymnastiklärare betonar elevkontakten starkt, tror jag att det sociala umgänget inom lärarkollegiet också är en viktig motivationsfaktor. Till skillnad från andra ämneslärare tror jag dock att elevkontakten upplevs t.o.m. som viktigare än kontakten till kollegerna. Det här kan bero på att gymnastiklärare inte har lika mycket tid att tillbringa i lärarrummet som andra ämneslärare. (Se nedan, kommentarer om negativa faktorer)

8.3.2 Negativa faktorer

I saker som upplevdes som negativa i yrket poängterade man speciellt tre saker. För det första upplevdes jobbet som stressigt och intensivt. I och med att man kunde undervisa olika grenar under samma dag innebar det förflyttning från plats till plats. Även om avstånden inte behövde vara långa, medförde de onödiga stressmoment. Organisering av undervisningen, reservering av idrottsanläggningar, information åt elever ansågs också vara tidskrävande.

En av de manliga lärarna berättar:

”Negativa är helt enkelt arbetstiderna, att man jobbar emot klockan. Det är att när klockan är prick eller kvart över börjar timmen å då är du fast där. Om det är något annat du skall ordna turnering, du ska resa med eleverna till Lappland är allt på din fritid, på rasterna hinner du inte ingenting. Det är nog lite negativt, å det är nog ganska stressande. Okej så är skolsystemet å de går inte att ändra på något sätt.”

En annan säger:

” Nå jämfört med andra lärare så hinner man inte sitta i lärarrummet och dricka kaffe, det är inte ofta man hinner sitta i lärarrummet utan det blir nog att man rusar från ett ställe till ett annat, för det mesta. Man tar ju sig lite tid emellanåt, men nog märker man att man är mindre tid i lärarrummet än andra lärare.”

För det andra upplevde lärarna jobbet yttre faktorer, stora undervisningsgrupper, dåliga idrottsanläggningar, brisfällig utrustning, dåligt material i hälsokunskap, i viss mån som negativa faktorer. Även ljud, stök och nojs, speciellt i faciliteter med flera elevgrupper upplevdes som störande. En av de kvinnliga lärarna hade t.o.m. inskaffat öronproppar för att dämpa ljudet.

”En sak är att fast man har bra med utrymmen det skulle alltid kunna finnas mera, eftersom en jumppalärare är den enda läraren som hamnar och planera var han håller sina timmar, att en klasslärare har alltid sitt klassrum. Det är säkert sånt som rektorerna och sånt som kunde kolla till för att, fast det finns så är det alltid ett problem. Aldrig är det t.ex. vi är fyra jumppalärare, vi har bara en jumppasal, okej

vi har bra utrymmen men det är ändå ett litet minus. Och sen det där andra vad jag blivit irriterad på under senare tiden är det här oljudet, det är något som irriterar.”

(Manlig gymnastiklärare)

”Emellanåt när man delat sal och det kan vara tre grupper samtidigt kan det bli ganska stökigt. En har cirkelträning, en har aerobic och sen ska vi spela innebandy, då surrar det i huvudet nog när man kommer hem efter det.”

(Manlig gymnastiklärare)

”Hmm, missnöjd med, vad skulle det vara. Nå ibland har man, om man skulle få välja hur stora grupper man skulle ha, och lite själv få de här bestämma hurdant arbetsschema man skulle ha, alltså hur timmarna infaller och sånt. Att sånt kan man ju inte påverka riktigt. Ibland tycker man ju att det är dumt uppgjort, man har allt för stora grupper, vissa gånger har man igen riktigt små grupper. Det är ju sånt som är svårt att pyssla ihop för rektorerna.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

”Nu blir det bättre, vi får just in nytt material och det var chocken, när man börja jobba, att fastän man blivit varnad att det inte finns en boll åt alla, finns int utrymmen och de finns int det och det. Så att det här med redskap, utrymmen och sen här i Hfors har vi problemet att här på högstadiet har vi samtidigt flickorna och pojkarna och då är det att den andra hamnar alltid ta sig nån annanstans. Så att ibland får man ha hel sal, och sen att få eleverna på rätt ställe i rätt tid kräver en hemsk organisering, och plus att informera, att man alltid har rätt lapp på anslagstavlan i skolan. Och sen blir det såna som försenar sig och då blir andra lärare lite lessna på en, att IGEN blev dina flickor försenade, eller igen kom dina pojkar försenade.”

(Kvinnlig gymnastiklärare)

Alderfer presenterar i sin teori utkomstbehov, Herzberg hygienfaktorer. Enligt Alderfer strävar människan först att fylla utkomstbehoven och efter det fylla de andra. Han poängterar att det finns ett dynamisk förhållande mellan de tre kategorierna. (Se kapitel 4.1.2 Alderfers ERG-teori) Det stämmer säkert också hos gymnastiklärare. Att försöka ordna och organisera så bra utrymmen och utrustning som möjligt medför en bättre arbetstillfredsställelse.

Herzberg menar i sin teori att de hygieniska faktorerna, de yttre objektiva faktorerna, bör vara på en viss nivå för att människa ska nå tillfredsställelse i arbetet. Han betonar dock att dessa inte varar särskilt länge och finns just inom miljön och inte i själva uppgiften. Till hygienfaktorer räknas också lönen som kommenteras nedan. (Se kapitel 4.1.3)

För det tredje upplevdes lönen som dålig. Alla manliga lärare ansåg lönen som dålig eller mycket dålig med tanke på arbetsmängden, arbetets krav, hur viktig roll man har som fostrare och lärare. Också de kvinnliga lärarna upplevde lönen som dålig, men de jämförde hellre sina löner med klasslärare och andra lärare, jobbets mera positiva sidor som semesterar, mindre hemarbete som rättande av prov och dylikt. Därför var de kvinnliga mera nöjda med sin avlöning än herrarna.

En av de manliga lärarnas kommentar sammanfattar ganska bra de manliga lärarnas åsikter:

”Lönen har man ju vetat om då när man börja studera, att det är vad det är. Det måste jag nog säga att det här är ett jävla bra arbete, ett jävligt viktigt arbete, det här är skit betalt. Det här är en sak jag tycker är löjligt! Därför för att vad heter det, att det här, det vi kunde göra, och det här, liksom fixa, och som vi säkert gör fast dagens situation är den vad den är det kommer att kosta samhället betydligt mera om tio år, det är bara så. Att vad heter det, det är en sak man är lite missnöjd med, det har ju lite på sättet med jobbet att göra att göra med, alltså när man får mera betalt för att trycka på knappar än att du sköter liksom, dunar med människor som du har en betydligt större inflytelse på kanske for life, men det tror att vi alla tänker på.”

De kvinnliga lärarna som sagt övervägde lönen mot andra faktorer, här är några kommentarer av de kvinnliga lärarna:

”Lönen sku den ju få vara högre, men och andra sidan när man jämför med dom här kollegerna på lågstadiet så ser vad dom har så har jag ju bättre lön än dom å vi gör ju exakt samma jobb så alla lärare borde ju i så fall ha högre lön, men att det här inte är man väl aldrig nöjd med den, knappast.”

”Lönen, om man tänker på dåliga sidor är det lönen, den är sjudundrande dålig, att om man tänker överlag så, vi har inte och rätta och sånt här, då ska vi ha den sämsta lönen med den högsta undervisningsskyldigheten, men det är nånting fast man hur skulle försöka gnälla kan vi kanske få 5 euro till på lönen, att nästa år, Men sen ska vi inte klaga på, vi har semester sen i stället.”

Orsaken till att de kvinnliga lärarna inte upplevde sina löner som så dåliga måste kanske sökas bland det kvinnliga tankesättet. Kvinnors humanare inställning till livet och andra människor reflekteras kanske även här.

8.3.3 Uppskattning

Gemensamt för alla gymnastiklärare var att de ansåg att de inte behövde få uppskattning för sitt gjorda jobb utifrån, av andra lärare eller rektorn. Bästa feedbacken upplevdes vara den som de fick av elever i form av glädje, lyckade prestationer och glada miner.

”Bästa feedbacken är nog av eleverna, att dom trivs på timmarna, och det ser man ju sen på att hälsar dom utanför timmen. Då är det den feedbacken att man gjort sitt jobb bra. Det är nog säkert den bästa feedbacken. Men inte behöver den komma från nån rektor eller någon annan lärare.”

(Manlig lärare)

”Förstås om man jobbar med typ någo utedag eller sånt, om de lyckas, det fungerar som man har tänkt och alla är nöjda och glada, det räcker. Inte behöver man få så mycket mera, inte behöver någon nödvändigtvis komma upp och säga: det där gjorde du bra. Utan man ser, jes det fungerar som man tänkt. Och sen förstås om någo elever säger att det är roligt, men det kan ju variera så mycket, alla tycker ju inte om allting.”

(Kvinnlig lärare)

Maslow och Alderfer skriver i sina teorier om behov av uppskattning. I gymnastikläraryrket tycks den viktigaste uppskattningen vara den feedback som fås av elever.

8.3.4. De egna förväntningarna kontra den nuvarande arbetsbilden

Tre av gymnastiklärarna hade jobbat som vikarier också under studietiden och de hade bildat sig en uppfattning av det kommande arbetet. De fem andra hade inte jobbat på en skola mera än vad studierna medförde, men gemensamt var att arbetet hade överraskat de flesta med sin arbetsdryghet.

”Det är lite svårt och säga. För att skulle jag ha inte ha gjort så mycket vikariat skulle man inte ha haft alls förväntningar. Tyngre har det varit än man tänkt sig, mycket tyngre, fysiskt tyngre. Det var ganska överraskande, det skulle man inte ha trott.”

(Manlig lärare)

”Tyngre har det varit än de vad man trodde att det skulle vara, men jag har nog märkt att första året var det helst hemskt, jag var så stressad över allting, men sen började det lätta. Man börjar lära sig såna här små tricks som, men det kändes nog i början när man börja jobba att int har jag fått någo nytta av mina studier, men när jag börjar tänka efter att det vad jag gör är mycket sånt som jag lärt mig i JKL, på Liikunta. Det har gått förbi att nu får jag själv göra mycket, att jag måste sätta dom andra å göra.”

(Kvinnlig lärare)

Vid den här punkten fick forskaren igen en påminnelse om att lärarna tycktes trivas enormt bra med sitt jobb som gymnastiklärare eftersom tre lärare poängterade även här hur bra de trivs med sitt arbete.

”Det har varit mera givande än jag trott att det skulle vara. Jag har trivts över förväntningarna som jumppalärare måste jag säga. Jag var lite skeptisk nog än när jag börja, att hur det skulle vara, skulle det vara katastrof eller int. Men jag har trivts mycket bra!”

(Manlig lärare)

”Helt klart, det har det. Eller det har nästan varit roligare än vad jag hade väntat. Jag skulle inte byta bort det här fast jag skulle få betalt.”

(Kvinnlig lärare)

”Det har varit bättre! Mycket bättre, jag skulle aldrig ha kunnat tro att jag har ett så här bra jobb.”

(Manlig lärare)

8.3.5 Annat, utvecklingsidéer

Tre av de intervjuade hade tillbringat ett år som utbytesstudent i ett annat land, och en av lärarna jobbade med internationellt samarbete. Alla dessa lärare framhöll att gymnastiklärarstudierna utomlands var mera praktiskt betonade, mindre teoretiska och kortare. De här lärarna ifrågasatte den finländska modellen med femåriga studier, minimikrav och en hel del teoretiska studier.

”Nu när jag varit ett år i Sverige, ett halvt i Spanien, måste jag säga att när jag fått jämföra utbildningen i tre olika länder. Så vi har nog en väldigt lång utbildning. Och det finns ämnen som jag inte haft mycket nytta av.”

(Kvinnlig lärare)

”Ta modell av idrottsinstitutena, som kan undervisa praktiskt. För att det är ju det, vår utbildning är om man ser på var människorna landar, de flesta hamnar som jumppalärare på högstadier eller gymnasier. För det är den helt fel, tyngdpunkten är fel, det är bra med den här liikeoppi och den här yrkesidrotten efter det blir den för teoretisk, den är alltför byrokratisk och tungrodd upplever jag som. Nu i mitt jobb har jag sett flera länders idrottslärarutbildning, kortare, intensivare mera praktiskt betonade och helt garanterat är jag säker på att de blir lika bra jumppalärare i högstadiet.”

(Manlig lärare)

”De hade mera praktisk approach på mycket av det vi gjorde. Å fiilisen var alltid hemskt bra, det var inte så där hemskt prestationsinriktat som vi har det med våra minimin och keikkor och grejor som i och sig, nog måste man ju kunna en viss

nivå för att kunna lära, men där fanns inte sånt och var gänget så där jättebra, att det var så annan kultur i studierna där.”

Samma manliga lärare rekommenderade också varmt alla kommande studeranden att friskt söka sig utomlands. Han menade att ett år utomlands är mycket givande inte bara i och med att man lär sig ett språk, utan man utvecklas som människa både socialt och psykiskt.

Gemensamt hos alla intervjuade var just att man gärna skulle vilja få en mera praktisk betoning i studierna. Snabbare kontakt med vanliga, riktiga elever, mera sammankoppling med yrkeslivet i skolan.

”Tidigare det där praktiska, att det inte är så uppdelat att man kopplar lite mera, Jag tror, jag har fått en sån uppfattning att de i Sverige gör man mera så att man direkt kopplar det där till vardagen i skolan, att vad gör du sen om det går så här, å så här o.s.v. eller så här å så här kan du göra i den här situationen.”

(Kvinnlig lärare)

9. DISKUSSION

Som tema i denna idrottsopedagogiska avhandling har jag haft de finlandssvenska gymnastiklärarnas arbets- och studietillfredsställelse. Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten på Jyväskylä universitet är den enda fakulteten i Finland som utbildar gymnastiklärare i vårt land. Som man på fakultetens internetsidor nämner, strävar fakulteten mot att ständigt utveckla utbildningen i en föränderlig undervisningsmiljö. En form av utveckling är den undersökning som är gjord av Nupponen, Herva, Koponen & Laakso (2000), där man gjort en förfrågan till utexaminerade gymnastiklärare åren 93-94, 95-96. Samma enkät är även utsänd till gymnastiklärare som blivit utexaminerade åren 97-98.

Antalet finlandssvenska gymnastiklärarestuderande som antas till Jyväskylä universitet brukar variera från år till år, beroende på behovet av nya lärare och naturligtvis beroende på hur många sökande som fyller kraven för att bli antagna. Byte av studiespråk och förändringar i språkmiljön är faktorer som medför större förändringar för svenskspråkiga studerande än för finskspråkiga. Undersökningar med enbart finlandssvenska gymnastiklärarestuderande har inte förekommit, vilket väckte mitt intresse för ämnet. Som forskningsmetod valde jag kvalitativ forskningsintervju – temaintervju. Enligt Hitchcock och Hughes (1995) är kvalitativ forskningsintervju en bra metod i forskning rörande skola och fostran. En intervju lämpar sig väl i situationer där man undersöker fenomen som man inte är helt medveten om, fenomen som den intervjuade inte är van att tala om, eller om man tror att fenomen man undersöker fallit i glömska. En halvstrukturerad temaintervju möjliggör också för den intervjuade att utvidga och specificera sina svar. I kvalitativ forskning försöker man finna grundkaraktären och egenskaperna som ligger bakom ett fenomen istället för att bevisa att en hypotes är sann.

Alltså, syftet med min undersökning var att försöka ta reda på hur finlandssvenska gymnastiklärare upplever sin utbildning och utreda vilka faktorer som påverkar studietillfredsställelsen. Det andra syftet var att undersöka vilka faktorer som påverkar gymnastiklärarnas arbetstillfredsställelse. Resultaten beskriver de intervjuades åsikter och tankar om sin utbildning och arbetstillfredsställelse. Datan kan analyseras och tolkas på många sätt och på den inverkar alltid forskarens personliga val, tolkning och hur bra man studerat ämnet. Jag har dock strävat mot en objektiv syn och försökt att inte låta mina egna åsikter styra. Analysering och tolkning av datan har skett under hela processen med början från själva intervjutillfället. Eftersom målgruppen för min undersökning begränsades av

förnyandet av magisterexamen år 1993, skar det ner urvalet drastiskt. Antalet utexaminerade finlandssvenska gymnastiklärare är årligen inte nämnvärt stort, medförde det ett antal kilometer i bil för forskaren. Det positiva är dock att jag har fått en relativt heltäckande överblick av finlandssvenska gymnastiklärares tankar och åsikter om sin utbildning och arbetstillfredsställelse.

I denna undersökning framgick att gymnastiklärarna var nöjda eller mycket nöjda med sin utbildning. Trots att mer eller mindre kritik riktades mot vissa delar i utbildningen upplevde alla lärarna utbildningen som god. Är detta sedan ett bevis på att Jyväskylä universitet har lyckats med ett av universitetsstudiernas primära mål – kritiskt tänkande, är upp till läsaren själv. Sju av åtta lärare berömde stämningen på Liikunta som varm, öppen och som den viktigaste faktorn i upplevelsen av studietillfredsställelse. Alla framhävde också att det var roligt att studera idrott. Orsaken till att man poängterade just affektiva sidor är kanske att man under studietiden inte varit fullt medveten om de kognitiva sidorna, vilka krav det kommande yrket har, målsättningen med studierna och dylikt.

Grundstudierna upplevdes som allmänbildande, men samtidigt arbetsdryga. Alla lärare kunde erinra sig en eller flera kurser man ansåg mer eller mindre onödiga, men överlag var man nöjd med den grundliga genomgången av t.ex. olika idrottsgrenar. I ämnesstudierna ifrågasattes undervisningsövningar för egna studiekompisar, samt undervisningsövningar som utfördes parvis. Alla lärare önskade sig få kontakt med ”riktiga” elever i ett tidigare skede, få en närmare kontakt med den verkliga arbetssituationen. En mycket kraftig kritik riktades mot auskulteringen i Vasa. Den pedagogiska handledningen ansågs otillräcklig och även oflexibla handledare fick kritik. Här tror jag att pedagogiska fakulteten har skäl att se om sina arbetsätt och se sig själv i spegeln som man säger. Resultaten av min undersökning är inte till ”PF:s” fördel. Att man fick undervisa normala grupper och elever på ens eget modersmål upplevdes givande. Avhandlingen ansågs vara ett tvång. Ingen av lärarna kunde säga att de hade haft någon direkt nytta av avhandlingen med tanke på arbetsbilden, men alla poängterade att avhandlingen utvecklade dem i förmågan till självständigt arbete och tänkande. Och det är ju också dess funktion i allra högsta grad. Även forskaren samtycker i detta .

Att vara svenskspråkig studerande vid Jyväskylä universitet upplevdes i vissa fall som problematiskt och arbetsdrygt. En stark finska tycks hjälpa i anpassningen till en finsk miljö och i studier som huvudsakligen sker på finska, vilket kan anses vara naturligt. Ingen av de

intervjuade upplevde problemen som oöverkomliga och man betonade att med rätt attityd klarar man sig ypperligt även med en svag finska, i början. I slutet av studierna upplevde alla studerande som hade haft en svag finska i början, att deras finska utvecklats märkbart.

Till färdigheter som ansågs som mest nyttiga med tanke på arbetet lyftes ingen enskild färdighet över andra. Den breda och omfattande genomgången av ämnen och färdigheter i grundstudierna berömdes. Man ansåg sig ha fått en stadig grund att stå på. Goda färdigheter att organisera grupper och undervisning, vid behov planera om undervisningen även under en kort tidsperiod. Som exempel kan nämnas en av de intervjuades kommentar: ” Man har en idébank som finns nånstans som man kan alltid plocka fram saker beroende på.” De omfattande grundstudierna framhölls som en bra inkörsport till de idrotts- och hälsovetenskapliga studierna. Fastän vissa kurser upplevdes som lösrycka och t.o.m. onödiga i vissa fall, tror jag att de är en av fakultetens grundpelare i utbildningen. Ett brett, allmänbildande synsätt i grundutbildningen är något som säkert är värt att satsa på och det anser jag fakulteten gör rätt i. I ämnesstudierna borde man kanske mera koncentrera sig på det som vi gymnastiklärare verkligen skall göra när vi kommer ut i arbetslivet. Integrera studier och verklighet i arbetet i ett tidigare skede under studierna. Riktiga elever, självständigt arbete, pedagogisk vägledning – feedback på det man gör.

Arbetsbördan i gymnastikläraryrket hade överraskat största delen av lärarna. Reservering av olika idrottsfaciliteter, organisering och information till elever upplevdes som både tidskrävande och arbetsdrygt. Även speciella arbetsuppgifter som hör till klassföreståndare/grupphandledare ansågs arbetsamma. Mera utbildning hade man hoppats få speciellt i ovannämnda tilläggsuppgifter. Dessutom önskade speciellt de kvinnliga lärarna tilläggsutbildning i sociala färdigheter både gällande elever och föräldrar. Även utbildning samt modeller och handlingssätt hur ta itu med problemelever önskades. Till frågan vem som skall sköta denna utbildning samtycker jag med Nupponen m.fl. (2002) när de ifrågasätter om det hör till grundutbildningens uppgifter att ge utbildning i rutinuppgifter som hör till läraryrket. De anser ändå att en effektivisering i utbildning av arbetsuppgifter utöver vanliga uppgifter, som t.ex. planering av lägerskolor, klassföreståndarskap och andra projektarbeten kunde ske. Även här medhåller forskaren.

Nästan alla lärare var mycket nöjda med sitt yrke. Kontakten till eleverna tycks vara den viktigaste faktorn i upplevelsen av arbetstillfredsställelse hos finlandssvenska

gymnastiklärare. Även friheten i läraryrket värdesätts högt. Elevkontakten ansågs bli intensivare, närmare, under gymnastiklektionerna än överlag under en vanlig klasslektion. Också en bra stämning inom kollegiet ansågs som viktig, men gymnastikläraren tycks framhäva elevkontakten t.o.m. mer än kollegiet i sin arbetsmiljö. Till det här kan bidra gymnastiklärarnas begränsade "fritid" i lärarrummet. Eftersom gymnastiklektionerna ofta anordnas utanför skolans område, medför det förflyttning från plats till plats, även andra arbetsuppgifter kräver sin tid. Det här kan leda till att gymnastikläraren inte har möjlighet att vistas bland sina kolleger i lärarrummet under rasterna.

Förflyttningen från plats till plats upplevdes också som en negativ faktor. Man ansåg det som ett onödigt stressmoment. Som andra negativa faktorer i gymnastiklärarkyrket nämndes yttre faktorer som onödigt undervisningsgrupper, dåliga redskap, dåligt undervisningsmaterial på svenska samt oljud. En av gymnastiklärarna hade t.o.m. inskaffat sig öronproppar! Alla manliga lärare upplevde lönen som speciellt dålig. Även de kvinnliga lärarna ansåg lönen som dålig, men ville överväga lönen mot andra faktorer samt jämföra den med andra dåligt avlönade läraryrken eller branscher.

Till utvecklingsidéer förslogs mera praktiskt betonade studier. Tre av de åtta intervjuade hade tillbringat åtminstone ett halvt år utomlands och speciellt de här lärarna framhöll att den finländska utbildningen är onödigt lång och för teoretiskt betonad. Alla lärare önskade få kontakt med vanliga skolelever i ett tidigare skede och undervisa dessa i ett tidigare stadium av studierna. Det här skulle kanske också "väcka" de unga studeranden som de första åren inte helt är medvetna varför de studerar idrottspedagogik. Även en närmare kontakt till själva läraryrket, noggrannare information om vilka arbetsuppgifter som hör till gymnastiklärarens vardag önskades.

Enligt mig har resultaten i denna undersökning sammanfallit väl med undersökningens syfte och problemformulering. Undersökningen har kartlagt vilka faktorer som påverkar studietillfredsställelsen, vilka färdigheter som har varit till mest nytta i arbetet som gymnastiklärare och vilka faktorer som upplevs vara viktiga i fråga om arbetstillfredsställelse.

Resultaten i denna undersökning sammanfaller väl med finskspråkiga kollegers åsikter. Finskspråkiga gymnastiklärare framhäver också kontakten till eleverna som en av de viktigaste aspekterna i upplevelsen av arbetstillfredsställelse. Som negativa faktorer har

finskspråkiga lärare upplevt den stora arbetsmängden, dåliga yttre förhållanden – redskap och utrymmen. (Parkkinen 1994, Laitinen 2001, Nupponen m.fl. 2000).

Denna undersökning har enligt mig gett en utförlig bild av finlandssvenska gymnastiklärares åsikter och tankar om sin utbildning och arbetstillfredsställelse. Temaintervjumetoden som jag använt mig av i denna undersökning har gett mig möjligheten att mera djupgående analysera lärarnas åsikter och tankar angående läraryrket och utbildningen, i form av personliga svar och kommentarer. Om man jämför resultaten i Nupponens m.fl. (2002) undersökning anser jag att denna undersökning ger en mera utförlig redovisning av gymnastiklärares uppfattning om sin utbildning och sitt jobb. Data som är inskött på basis av kvantitativa mål ger naturligtvis en annan typ av information. Dessutom är denna undersökning den första som enbart koncentrerat sig på finlandssvenska gymnastiklärare. Man kan anse att denna undersökning är ett pionjärbete i undersökning rörande finlandssvenska gymnastiklärare.

I teoridelen lovas en sammandragning av informationen i form av olika tolkningar, klassificeringar och jämförelser, för att på det här sättet få en noggrannare och mera teoribunden analys. I resultatdelen kunde detta ha skett mera utförligt. En djupgående dialog mellan datan och teoridelen är upp till forskaren. Det här upplevde jag som den svåraste uppgiften i denna undersökning. Att försöka göra de rätta tolkningarna och försöka dra de rätta slutsatserna är inte lätt. Och att påstå att jag gjort det är självbedrägeri. Men jag har försökt bibehålla en objektiv syn hela undersökningsprocessen igenom och jag anser att jag lyckats relativt väl i det.

Jag har genomfört denna undersökning samtidigt som jag utövar gymnastikläraryrket i Svenska Samskolan i Tammerfors. Processen har varit tung och mödosam att utföra vid sidan om de vardagliga sysslorna. Detta har också medfört att ambitionerna och motivationen att utföra arbetet på bästa möjliga sätt inte har alltid infunnit sig. Slutresultatet är ändå med tanke på ”störande faktorer” något som forskaren är tillfredställd med. Men som ett gott råd till alla er som har samma process framför er: Gör det under studietiden!

Utförandet av undersökningen har varit en mycket personlig process och det är ju sådan den skall vara. Hur den lyckas beror mycket på forskarens arbetsinsats, kunskap och intresse för ämnet. Undersökningens tillförlitlighet blir bättre ju noggrannare och utförligare den är

beskriven och rapporterad. Öppenheten och de direkta kommentarerna ger läsaren möjligheten att göra egna tolkningar och dra egna slutsatser. Tolkningsen av resultaten är mycket personlig. I kvalitativ forskning är det bra att komma ihåg att man inte försöker skaffa liknande information som i kvantitativ forskning, utan man är mera intresserad av grundkaraktären och egenskaperna bakom ett visst fenomen. I denna undersökning redovisas åtta finlandssvenska gymnastiklärares tankar.

Som förslag till fortsatta undersökningar kunde man tänka sig att kartlägga tidigare utexaminerade gymnastiklärares åsikter om sin utbildning och arbetstillfredsställelse. I Nupponens m.fl. (2000) fann man att yngre lärare (tidigare utexaminerade) var mer tillfredsställda med sin utbildning och hade en högre arbetstillfredsställelse än äldre. Om så är så fallet med svenskspråkiga är oklart. Man kunde också efterlysa gymnastiklärares åsikter om utvecklingsidéer rörande sitt nuvarande yrke. Denna aspekt berördes inte i denna undersökning.

KÄLLFÖRTECKNING

Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere. Vastapaino.

Aittola, H. & Aittola T 1985. Yliopisto-opiskelun mielekkyyden kokeminen ja opiskelijoiden elämismaailman perusrakenteet. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimusjulkaisuja 359.

Aittola, T. 1986. Yliopisto-opiskelu ja opiskelijoiden elämänvaiheet. Kasvatus 17, 6, 433-441.

Arajärvi, P. 1993. Koululainsäädännön käsikirja. Helsinki. Tammi.

Arfwedson, G. & Lundman, L. 1980. Det är inte lärarnas fel. Utbildningsforskning FoU rapport 39. Stockholm. Liber Utbildningsförlaget.

Bäck, V. 1987. Yrkeslärarnas arbetstillfredsställelse. En undersökning rörande arbetsplatstillfredsställelse och dess betingelser bland finlandssvenska yrkeslärare. Åbo Akademi. Rapporter från pedagogiska fakulteten 24/1987.

Engeström, Y. 1981. Mielekäs oppiminen ja opetus.. Helsinki. Valtion koulutuskeskus. Julkaisusarja B 17.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi. Lapin Yliopisto.

Herzberg, F. 1971. Work and nature of Man. New York cop. World.

Herzberg, F., Mansner, B. & Snyderman B.B. 1959. The motivation to work. New York. Wiley.

Grunderna för grundskolans läroplan. 1994. Helsingfors. Tryckericentralen.
(Utbildningsstyrelsen)

Grunderna för gymnasiets läroplan. 1994. Helsingfors. Tryckericentralen.
(Utbildningsstyrelsen)

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Helsinki. Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.
Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 1997. Tutki ja kirjoita 1997. Helsinki. Kirjayhtymä.

Hitchcock, G. & Hughes, H. 1995. Research and the teacher. A qualitative introduction to
school-based research. New York, NY. Routledge.

Juppi, A. & Juppi J. 1971. Liikunnanopettajantutkinnon suorittaneiden mielipiteitä
saamastaan koulutuksesta. Liikuntakasvatus, 1, 14-15.

Kilpeläinen, M. & Laine, H. Liikunnanopiskelijoiden ajankäyttö ja kokemukset saamastaan
koulutuksesta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu-tutkielma.

Laitinen, K. 2001. Naisliikunnanopettajien kokemuksia työstä ja työtyytyväisyydestä.
Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu-tutkielma.

Laulumaa, J. 2000. Liikunnanopettajien kokemuksia työn rasittavuudesta. Jyväskylän
yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu-tutkielma.

Liikunta- ja terveystieteiden opinto-opas 1998-1999, 1999-2000. 1998. Jyväskylän yliopisto

Liikuntatieteiden koulutusohjelman opinto-opas 1994-95, 1995-96. 1994. Jyväskylän
yliopisto.

Lonkila, M. 1993. Tietokoneavusteinen kvalitatiivinen analyysi. Helsingin
yliopiston sosiologian laitos. Lisensiaattiyö.

- Metsämäki, P. & Välikangas, E. 1991. Liikunnanopiskelijoiden koulutus- ja työtyytyväisyys. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu-tutkielma.
- Nupponen, H., Herva, H., Koponen J. & Laakso, L. 2000. Liikunnanopettajaksi vuosina 1993-1996 valmistuneiden nykyinen työ, työ- ja koulutustyytyväisyys. Liikunnanopettaja 4-5, 13-16.
- Olkinuora, E. 1983. Opiskelun ja oppimisen mielekkyydestä peruskoulun päättövaiheessa. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden julkaisusarja A.91.
- Parkkinen, H. 1994. En komparativ undersökning i arbetstillfredsställelse hos gymnastiklärare i Finland och Sverige. Jyväskylä universitet. Idrottspedagogisk avhandling.
- Rantakari, J. & Tiainen, J. 1983. Opiskelijoiden arviot annetusta opetuksesta liikuntatieteiden koulutusohjelmassa. Teoksessa M. Pahelainen (toim.) Korkeakoulutus tutkimuksen kohteena. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Selosteita ja tiedotteita nro 179, 195-201.
- Svensk Ordbok. 1986. Stockholm. Nordstedts Tryckeri.
- Varstala, V. 1996. Opettajan toiminta ja oppilaiden liikunta-aktiivisuus koulun liikuntatunnilla. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Voutilainen, H. 1982. Opettajien työtyytyväisyys. Tutkimus Hämeen läänin peruskoulun yläasteen opettajien työtyytyväisyydestä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos. Julkaisu nro 4.
- www.jyu.fi/liikunta/liikkasv/laitoses.htm. 05.05.2003.
- www.jyu.fi/liikunta/liikkasv/opinnot.htm. 05.05.2003.
- www.jyu.fi/liikunta/opetus.htm. 05.05.2003.
- www.jyu.fi/liikunta/tesitt.htm#. 05.05.2003.

www.jyu.fi/liikunta/tutk.html. 05.05.2003

INTERVJUSTOMME**BILAGA**

1. Bakgrundsfaktorer

- utexamineringsår, studielängd, biämne(n), andra studier
- annat, ålder, kön, arbetserfarenhet, ordinarie/vikarie

2. Uppfattning om utbildningen

- det sociala, människorelationer till personalen, studiekamrater, stämning
- personalens yrkeskunnighet, kursutbudet
- åsikter om studierna, grundstudier, ämnesstudier, auskultering, avhandling
 - * Speciellt bra/dåligt i utbildningen
 - utvecklingsidéer
- i vad anser du att du utvecklats under studietiden?
 - studietillfredsställelse under studietiden
 - hur nöjd är du med utbildningen vid institutionen för idrottspedagogik?
- som svenskspråkig vid Idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten, erfarenheter, åsikter, problem
- annat?

3. Utbildningen kontra arbetsbilden

- Vilka färdigheter har varit till nytta - de viktigaste färdigheterna du fått med tanke på arbetsbilden
- Något som varit onödigt i utbildningen med tanke på arbetsbilden
- Övriga? (ex. överraskande arbetsuppgifter)
- Uppgifter i arbetet som du anser att du inte fått tillräckligt med utbildning i
- annat?

4. Arbetstillfredsställelse

- vilka saker/faktorer är du nöjd med i arbetet?
- vilka saker är du missnöjd med?
- vad inverkar mest på din arbetstillfredsställelse?
- gymnastiklärarkyrkans positiva och negativa sidor
- det bästa/sämsta i att vara gymnastiklärare
- har arbetet motsvarat dina egna förväntningar?
- annat?

Yttre faktorer

- arbetsomgivning, miljö
- undervisningsutrymmen,
- redskap
- lön
- ordinarie/vikarie

Arbetets innehåll

- uppskattning av din arbetsinsats
- feedback
- intresset för arbetet
- utveckling av undervisningen

Växelverkan

- med elever
- med kolleger
- med rektor
- med föräldrar
- uppskattning av yrket